№ 88 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 28 ԱՊՐԻԼԻ

1915
ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, 28 ԱՊՐԻԼԻ № 88

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ՍՄԲՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.

Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ ո ն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խոշոր տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տ ե լ ե ֆ ո ն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշով։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպէկ։

Պրեմիաներ «ՄՇԱԿԻ» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1915 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 ռ. բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրեմիա հետևեալ նոր լոյս տեսնելիք գրքերը. 1) «Ծանչվածը»—մեծ վէպ Շահրիարի հայկ. յեղափոխ. կեանքից, 2) «Հայկական հարցը»—լուսաբանված դոկումենտներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ապրիլի 28-ին, երեքշաբթի երեկոյեան
Ռուսաց Դրամատիկական խումբը կը ներկայացնէ

ԱՐԾՈՒԻԿ

Ռոստանի։
Մասնակցութեամբ Վ. ԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, որը կը խաղայ ԱՐԾՈՒԻԿԻ դերը հայերէն լեզվով.
տ. 251. 3—3

Առաջիկայ մայիսի 6-ին ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ 25-ամեայ յոբելեանի 25-ամեակը լրանում է և այս առիթով լոյս կը տեսնի մայիսի 5-ին շքեղ մինիատիւր յուշիկ յոբելեարի պատկերներով և նկարներով—

1890 ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿ

XXV ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ XXV

Քսանհինգամեայ յոբելեանի 1915

Գ Ի Ն Ը 50 Կ Ո Պ Է Կ.

«ՄՇԱԿԻ» բաժանորդների համար (եթէ դրամի հետ ուղարկեն և իրանց տպած հասցէները, որով «ՄՇԱԿ» են ստանում) մինչև մայիսի 3-ը գինը 30 կոպ., այնուհետև ամենքի համար 50 կ.։ «ՄՇԱԿԻ» գաւառական բաժանորդները կարող են ուղարկել հաւաքական հասցէ, դրամը՝ պոստային մի փոխանցագրով։

Դիմել՝ Тифлисъ, БЮРО ПЕЧАТИ.-Головинскій пр. 41.

Ապառիկ եւ վերադիր վճարով պատուէրներ չեն ընդունվում։
տ. (տ. օ.) 13. 5—5

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպ. Հոգաբարձութիւնը

յայտնում է, որ ԷՔՍՏԵՐՆԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (վկայական ստանալու համար) սկսվելու են մայիսի 10-ից։ Խնդրի հետ պէտք է ներկայացնել ծննդեան վկայական, 5 ռ. փող և քննողի լուսանկարը։ Խնդիրները ուղղել դպրոցիս վերատեսչի անունով, մինչև մայիսի 8-ը։
տ. (ե.) 257. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախկ. օրդինատ. Մոսկվայի համալսարանի և ասիստ. պրոֆ. Պօզնէրի։
Նախկին տարիների նման կընդունէ հիւանդներին մայիսի 1-ից Կովկասի հանքային ջրերում՝ Պեատիգօրսկում, Ելիզավետինսկայա փողոց, տուն Արխիպովի, ռուսաց սոբորի դիմաց, հեռ. № 276։
տ. (ե. հ. կ.) 248. 30—2

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նաքաշեան

(Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների եւ մանկաբարձութեան)։
Ընդունում է հիւանդներին՝ (առ. ժ. $12\frac{1}{2}$—2. (եր. ժ. 4—6.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բեհբուդովսկայա փ. № 1
Հեռախօս 10—58.
(ե.հ.կ.) տ. 784. 100—91

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

26 ապրիլի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Ապրիլի 24-ին մեր առաջխաղացումը Օլթիի ուղղութեամբ շարունակվեց. մեր զօրքերը գրաւեցին Արդոստ-Կէդիկ շրջանը։ Թիւրքաց մի զօրախումբ մօտեցաւ մեր զօրաճակատին, բայց մենք սուինային կռւով յարձակում գործեցինք նրա վրա, և զօրախմբի մնացորդները՝ թւով 9 օֆիցէր և մօտ մի վաշտ ասկէրներ գերի ընկան մեզ։

Ալաշկերտի ուղղութեամբ թիւրքերը վանվեցին Կլիչգեադուկ լեռնանցքից դէպի հարաւ։

Մնացած ուղղութեամբ փոփոխութիւն չը կայ։

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԵԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

24—25 ապրիլի

ՊԱՐԻԶ.—Դեսպան Իզվոլսկիի որդին, որ թարգմանի պաշտօն է կատարում Դարդանէլում գտնվող արշաւախմբի մէջ, վիրաւորվել է ոտքից, ըստ երևոյթին, թեթև։

ԼՈՆԴՈՆ.—Ասկվիտի որդիներից մէկը ծանր վիրաւորվել է Դարդանէլի նեղուցում տեղի ունեցած կռիւներում։

ԱԹԷՆՔ.—Միտիլենա կղզուց հաղորդում են, որ ի նկատի ունենալով թիւրքերի դժուարին դրութիւնը Գալիպօլի թերակղզում, այնտեղ է մեկնել շտապով Էնվէր-փաշան մի քանի գերմանացի օֆիցէրների հետ։

Դաշնակիցները շարունակում են մտնել թերակղզու ներսը և գրաւել են Կիլիդ-բահրի վրա իշխող դիրքերը։ Կում-Կալէի, Սեդիլ-բահրի և Թենեդոսի միջև հեռագիրը գործում է կանոնաւոր։ Դաշնակիցների մեծաքանակ պահեստի գնդեր եկել են և պատրաստ են հարկաւոր եղած դէպքում օգնութեան հասնել գլխաւոր ոյժերին։

«Էտնոս» լրագիրը պնդում է, որ Թենեդոսի նահանգապետը հեռագրել է ներքին գործերի մինիստրին, որ դաշնակից նաւատորմը կենտրոնացրել է ամբողջ կրակը բացառապէս Նագարի բերդի դէմ։ Մնացած բերդերը կործանվելեն Ռմբակոծութիւնը շարունակվում է անընդհատ։

ՍՕԼՈՒՆ.—Թենէդոսից հաղորդում են, որ անգլիական ծովակալութեան կարգադրութեան հիման վրա ոչ մի առևտրական նաւ իրաւունք չունի մօտենալու Դարդանէլին։

ԶՄԻՒՌՆԻԱՅԻ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 ապրիլի

ՍՕԼՈՒՆ.—Միտիլէնից հաղորդում են, որ բացի դաշնակից այն նաւատորմից, որ կայ արդէն կղզու մօտ, վերջինիս ուղղութեամբ անցել է երկրորդ նաւատորմը, բաղկացած 12 խոշոր ռազմանաւից՝ նոյն թւով շոգենաւերի ուղեկցութեամբ։

Այստեղ խօսվում է, որ Զմիւռնիայի ամրութիւնների դէմ սկսված ռազմի գործողութիւնները նպատակ ունեն զօրք իջեցնել ցամաք։

Երէկ դաշնակիցները 400 զինուոր իջեցրին Ինգլէսօնիս փոքրիկ կղզում, Զմիւռնիայի ծոցի մուտքի մօտ։ Հաղորդում են, որ Վուրլայի մօտ, ծովափի զանազան տեղերում նոյնպէս զօրքեր են ափ իջել։

Միտիլէնից տեղեկացնում են, որ երէկ վերսկսվեց Զմիւռնիայի ռմբակոծութիւնը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐ ԵՒ ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

24 ապրիլի

ԱԹԷՆՔ.—Զմիւռնիայում վերսկսվել են հայերի հալածանքներն ու ձնշումները։ Կատարված են մի քանի ձերբակալութիւններ։

—

(Լրագիրներից)

✦ „Р. В.“-ին հեռագրում են Օդեսսայից. «Թիւրքիայում հայերի հալածանքները ստանում են սոսկալի բնոյթ։ Ամեն մի նոր պարտութիւն սաստկացնում է բռնութիւնները»։

✦ «Թերջիմանը Հակիկատը» պահանջում է հաշիւ տեսնել ներքին թշնամիների հետ, որոնք խռովութիւն են սերմանում։ Այդ յայտարարութիւնը յուղել է յոյներին և հայերին, որոնք խմբերով մեկնում են Թիւրքիայից։

✦ Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ հայոց պատրիարքը կատեգորիկ մերժեց թիւրքաց կառավարութեան առաջարկը՝ թողնելու և մեկնելու մայրաքաղաքից, եթէ վերջինս տեղափոխվելու լինի Փոքր-Ասիա։ Պատրիարքի ու կառավարութեան յարաբերութիւնները չափազանց լարված են։ Այժմ կառավարութիւնը ինչ որ դաւադրութեան պատրուակով մտադիր է բանտարկել հայոց պատրիարքին և ականաւոր հայ երեսփոխաններին, բոլորին աքսորելով Փոքր-Ասիա։

✦ «Թանինը» յորդորում է գործել անխնայ՝ հայրենիքի թշնամիների դէմ։ Պաշտօնական օրգանը հերքում է հայոց պատրիարքի կալանաւորման տեղեկութիւնը։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 ապրիլի

ՍՕՖԻԱ.—(Ուշացած).—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւններից երևում է, որ Էնվէր-փաշային այցելել է օֆիցէրների պատգամաւորութիւնը և պահանջել է հաշտութիւն կնքել։ Այդ օֆիցէրներին, Էնվէրի կարգադրութեամբ, հրացանի են բռնել առանց դատելու։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՈԼ.—Բերին Բոսֆորի մօտ բռնված «Ամալիա» շոգենաւը, որ Կոնստանցայում ռազմամթերք էր բեռնել Թիւրքիայի համար։

—

(Լրագիրներից)

✦ «Рѣчь»-ը գրում է, որ դաշնակիցների ձեռք բերած աջողութիւններից յետոյ Ռումինիայի աջակցութիւնը համարում են ապահով։

✦ Թիւրքիայի և Բուլղարիայի միջև համաձայնութիւն է կայացել, որի ոյժով Բուլղարիան մատակարարելու է Թիւրքիային քարածուխ և մետաղ։

✦ Տրիպոլիսում ապստամբ արաբական ցեղերին առաջնորդում և ղեկավարում են գերմանացի և թիւրք օֆիցէրներ։

✦ Դաշնակից զօրքերը Գալիպօլի թերակղզում շարունակում են առաջանալ։

✦ Սև ծովի ռուսաց նաւատորմը ռմբակոծեց Ինադա նաւահանգիստը։ Ծովային օդագնացները հետևում էին ռումբերի ընկնելուն։

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Վերջին հաղորդագրութիւն)

27 ապրիլի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Ապրիլի 25-ին Անդրճորոխեան շրջանում և ծովամերձ ուղղութեամբ տեղի ունեցան սովորական հրացանաձգութիւններ և աննշան ընդհարումներ։

Ճորոխ գետի միջին հոսանքով մեր զօրքերը գրաւեցին Արկինսի և Տեվայի շրջանը։

Օլթիի ուղղութեամբ մեր զօրքերը դուրս քշեցին թիւրքերին իրանց դիրքերից և վանեցին նրանց դէպի հարաւ-արևմուտք։ Շտապ նահանջի ժամանակ թիւրքերը թողին բաւականաչափ վրաններ և ռազմամթերք, իսկ կէտերից մէկում, որ գրաւեցին մեր զօրքերը, ձեռք ձգեցինք թիւրք գնդերից մէկի դիւանատունը։

Թափարիզի ուղղութեամբ թիւրքերը ետ մղվեցին լեռնանցքից դէպի հարաւ, և մեր զօրքերը գրաւեցին Թափարիզի լեռնանցքից դէպի հարաւ գտնվող գիւղերը։

Միւս ուղղութիւնների վրա դրութիւնը անփոփոխ է։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԴՈՒԻՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25 ապրիլի

ԱՐԴՈՒԻՆ.—Այս օրերս բացվում է զէմստվային հիւանդանոց Արդանուշում։

Արդուինում կեանքը մտնում է իր սովորական ընթացքի մէջ։ Սկսել են գործել կառավարական հաստատութիւնները։ Զգացվում է սննդի կարիք։ Վաճառականների մեծ մասը վերսկսել է առևտուրը։ Հասարակական կազմակերպութիւնները երևան են հանում մեծ գործունէութիւն։ Իշխանութիւնը բնակեցրել է կրկին Բէրտա, Պորտա և Օպիս գիւղերի 500 հոգի մահմէդականներին, որոնք թաքնվում էին քարանձաւներում և հրաժարվել էին գնալ թիւրք զօրքերի ետևից։

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Մակու, 13 ապրիլի

Ապրիլի 13-ին Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս եպ., մի ուսանող, նկարիչ և տողերիս գրողը մեկնեցինք Մակու, Քիլիմ-Թափա և ս. Թադէոս առաքեալի գիւղերը՝ այնտեղ ապաստանող գաղթականներին նպաստ և շորեր բաժանելու։

Ճանապարհների դժուարութիւնը և մեծամեծ ծախքերն ի նկատի ունենալով՝ նպաստը (ապրուստի ծախսը) միանգամից վճարվեց նրանց մինչև յուլիսի 1-ը։

Մակուից անցնելով դժուարակոխ անցքերից, ձիւնապատ լեռներից, անտանելի ձորերից՝ 7 ժամվայ ընթացքում մեզ զգտանք պատմական նախաթոռ՝ այժմ ամայի ս. Թադէի վանքի աւերակ խուցերում։ Ինչպէս ի հնումն, նոյն և այժմ այս վանքը եղել է թշուառների ապաստարանը։ Ամբողջ Մակուի, Գարանէի, Ավաջուղի, Սրատղայի քիւրդերից, խաներից փախչողներն իրանց խարիսխ գտնում են ս. Թադէի վանքում։

Մեր՝ վանքը հասնելու նախորդ օրը եկել էին 54 ղամարդ՝ Աբաղայից, իսկ 56 հոգի էլ՝ Արճակ, Խառակոնիս և Մանտան գիւղերից։

Հազիւ թէ անցել էր 3 ժամ, երբ զբաղված էինք հների և նորեկների մասին կարգադրութիւններ անելով, լուր բերին, որ 56 հոգի էլ գալիս են։

Դուրս ենք թափվում՝ և ի՜նչ ծանր, սրտաշարժ տեսարան... Ներսէս եպ. յատուկ մխիթարական խօսքերով յուսադրեց գաղթականներին։

Աբաղայի 14 գիւղ քիւրդաբնակ են. հայերը հաշւվում են 320 տուն։ Մանտանի մօտ երկու ասորի գիւղեր—Աղջաչայ և Ռաշան—40 տուն, բոլորին կոտորել են։ Երեք հոգի միայն ազատվել են։

Ն. վ. Ղազարեան

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25—26 ապրիլի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.—Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Ապրիլի 24-ին գերմանական յածանաւերը և ականանաւերը կանգնել էին Լիբավայի հանդէպ և ռմբակոծեցին նաւահանգիստը։ Թշնամու ականանաւերից մէկը պայթեց մեր ականից Միտավայի հարաւ-արևմտեան կողմում։

Մեր առաջխաղացումը շարունակվում է աջողութեամբ Պոնեվէժ-Բէյսագոլա-Ռոսսիէնի ուղղութեամբ։ Ապրիլի 25-ին կռիւներ էին Նէմանից դէպի արևմուտք։ Բաւական յամառ ընդհարումներ տեղի ունեցան Շէշուպի վերին հոսանքի շրջանում։

Մլավայի ուղղութեամբ մենք ապրիլի 24-ին վանեցինք գերմանացիների նոր յարձակումը Պօմեանս աւանի մօտ։

Վիսլայի և Կարպատների միջև յամառ ճակատամարտը շարունակվում է։ Ապրիլի 23-ին թշնամու յարձակումները աջողութիւն չունեցան։ Թշնամին, որի կորուստները շատ խոշոր են, ցոյց է տալիս յոգնածութեան որոշ նշաններ։ Մեր հակայարձակումները սաստկացել են։

Դուկլինի ուղղութեամբ թշնամու մեծաքանակ ոյժեր գրաւեցին 48-րդ գումարտակի ուղին և շրջապատեցին չորս կողմից։ Սակայն այդ գումարտակը, իր քաջարի հրամանատար գնդապետ Կօրնիլովի ղեկավարութեամբ, երկու հանեց լիակատար կերպով իր ռազմի ընդունակութիւնները և, ճեղքելով, խոշոր կորուստներով, իր ճանապարհը կտրող թշնամու դիակների վրայով, ապրիլի 24-ին միացաւ գլխաւոր զօրաբանակին։

Ստրիյի ուղղութեամբ միայն հրացանաձգութիւն է։ Լօմնիցա գետի վերին մասում թշնամու զօրամասերը վանվեցին մեծ կորուստներով։

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.—Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Միտավայից դէպի հարաւ-արևմուտք մեր զօրքերն աջողութեամբ առաջանում են։ Թշնամին ստիպված էր ապրիլի 24-ին շտապով հեռանալ Ժանիշկի ամուր դիրքից, թողնելով մեր ձեռքում հարուստ պատերազմական աւար։ Ապրիլի 25-ին թշնամու զօրքերը, առաջանալով նաւատորմի աջակցութեամբ, գրաւեցին Լիբավան։

Նարէվի հիւսիսային մասում մի մեծ զօրագնդի հետ ընդհարվելուց յետոյ, մենք աջողութեամբ վանեցինք գերմանացիների անվճռական յարձակումը և վանեցինք թշնամուն։

Արևմտեան Գալիցիայում ապրիլի 24-ի երեկոյեան թշնամու ուժեղ, թէև աւելի նուազ յարձակումները շարունակվեցին, և մեր գնդերից մէկը ձեռք ձգեց թշնամու 4 գնդակացիր։

Կարպատներում մենք վանեցի՛նք մեծ աջողութեամբ թշնամու յարձակումները Մէզօ-Լաբորչ ուղղութեամբ և Լօմնիցա գետի վերին հոսանքի ձախ ափում։

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

26 ապրիլի

ՊԱՐԻԶ.—Երէկվայ ցերեկվայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն. «Բէլգիայում, ուրբաթ, արևածագին գերմանացիք կատաղի յարձակում գործեցին Սէն-Ժիւլէնի անգլիական զօրագծի վրա, բայց յարձակումը ետ մղվեց, ըստ որում թշնամին կրեց խոշոր կորուստներ։

«Իպրից դէպի հարաւ, «60»-րդ դիրքի մօտ բրիտանացիք նորից ձեռք ձգեցին երեք օր առաջ կորցրած խրամատների մի մասը»։

Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն. «Թենդանօթային կռիւները շարու-

նակվում են ամբողջ զօրաճակատում։ Լանսի մօտ մեր քաջարի գումարտակներից մէկը ձեռք ձգեց գերմանացիների ամրութիւնները։

«Լիպրէտր անտառի մօտ թշնամին երեք անգամ փորձեց յարձակում գործել, բայց ամեն անգամ անաջող։ Ֆէխտ գետի աջ ափում մենք առաջացանք համարեա մի կիլոմետր»։

ԱՒՍՏՐՕ-ՉԵՐՆՕԳՕՐԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
26 ապրիլի

ՑԵՏԻՆԻԷ.— Աւստրիացիք ապրիլ 23-ին հանդուգն գործողութիւնների դիմեցին Դրինա գետի երկարութեամբ, Բոսնիական ռազմաճակատում, Բիլէչուեցի դէմ, բայց ցիրուցան արվեցին։ Չերնօգորցիներից վիրաւորվեցին 2 հոգի։ Թշնամու կորուստները պարզված չեն։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
24—26 ապրիլի

ՈՒԻՏԲԻ.—Գերմանական մի ռազմանաւակով ջրասուզել է «Տէբրի-Այլինգտօն» նաւը. Նաւաստիները ազատվել են։

ԼՈՆԴՕՆ.—Դալից հաղորդում են. «Երեկոյեան գերմանական «U. 39» ռազմանաւը շօտլանդական ափի մօտ ջրասուզել է «Տրուրօ» շոգենաւը։ Մարդկային զոհեր չը կան»։

Գերմանական մի ռազմանաւ Նորդումբերլէնդի մօտ ջրասուզել է բրիտանական «Դօն» շոգենաւը։ Նաւաստիներն ազատվել են։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.— Դանիական «Նօրդսվէն» շոգենաւը Ստոկհօլմի ճանապարհին գերմանական ռազմանաւից բռնվել և տարվել է Սվինէմիւնդէ։

ԼՈՆԴՕՆ.—Ծովակալութիւնը հաղորդում է, որ «Մաօրի» հակառականաւը կպաւ ականի բելգիական ծովափի մօտ։ Երբ նաւը յատակն էր անցնում, նաւաստիներն ազատվեցին նաւակով և գերի բռնվեցին։ «Կրուսեդէր» ականաւը, որ «Մաօրիի» հետ էր, իջեցրեց մակոյկներ նաւաստիներին ազատելու համար, բայց թշնամին կրակ բացեց ափից և «Կրուսեդէրը» ժ. 1 ու 50 ր. ստիպված էր հեռանալ մակոյկներից։ «Կրուսեդէրի» նաւաստիները, թւով 7 օֆիցէր և 88 նաւաստի, գերի են ընկել և տարվել են Զէէբրիւգէ։

Շվէդական «Կարօլինա» և «Մարի» նաւերը բերվել են բրիտանական նաւահանգիստները այն կասկածի պատճառով, թէ նրանց ապրանքները Գերմանիայի համար էին։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
24—26 ապրիլի

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Վիլհէլմ կայսրը մեկնել է հարաւ-արեւելեան ռազմադաշտը։

ՓԱՐԻԶ.—Պալատը ընդունեց այն օրինագիծը, որով ազգային ինքնապաշտպանութեան համար պետական գանձատան արժեթղթերի գումարը հասնելու է 6 միլիարդ ֆրանկի։ Օրինագիծը կառավարութեան անունից պաշտպանելու ժամանակ արտասանած իր ճառը Ռիբօն աւարտեց հետեւեալ խօսքերով. «Միութիւնը երկրում լիակատար է, բոլոր վէճ ու երկպառակութիւնները դէն են շպրտված. երդվենք ուրեմն ձգտել բոլոր հնարաւոր միջոցներով մինչև լիակատար յաղթութիւնը այն նպատակին, որպիսին մենք նախագծել ենք մեզ»։ Պատգամաւորները՝ կանգնելով տեղերից, բուռն կերպով ողջունում են մինիստրին։

ԼՈՆԴՕՆ.—Լլօյդ-Ջօրջը իր ճառում ասաց, որ իրան յաճախ հարց են տալիս թէ՝ ե՞րբ կը վերջանայ պատերազմը։ Դրան նա կարող է պատասխանել միայն Աբրահամ Լինկօլնի խօսքերով՝ «Երբ կը հասնենք մեր նպատակին»։ Լլօյդ-Ջօրջը յոյս ունի, որ պատերազմը աւելի շուտ չի վերջանայ և աւելացրեց. «Պատերազմի գլխաւոր նպատակը Եւրօպայի ազատութիւնն է։ Ընկճել պրուսական միլիտարիզմը, որ ձգտում է տիրանալ աշխարհին, Եւրօպային կարժենայ անասելի զոհեր։ Մեր հարիւր հազարաւոր զինուորները կատարում են իրանց պարտականութիւնը, և դեռ կան 2 միլիոն նոյն տեսակ քաջարի բրիտանացի զինուորներ»։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Բերլինից հաղորդում են, որ ամենուրեք տեղի են ունենում բողոքի ժողովներ ապրուստի թանգանալու դէմ։

ՄՕՍԿՎԱ.—Բացվեց վիրաւորներին օգնող համառուսականութեան կազմակերպութիւնների լիազօրների 2-րդ համագումարը, որ ուղարկեց հաւատարմութեան հեռագիր Թագաւոր Կայսրին, այլ և հեռագիր Գերագոյն Զօրահրամանատարին և Մեծ Իշխանուհի Ելիսավէտա Ֆէօդօրօվնային։ Նախագահում է Մոսկվայի նահանգական ազնուականութեան պարագլուխը։ Եկել են 24 ազնուականական ընկերութիւնների լիազօրներ։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Բերլինից տեղեկացնում են, որ շաքարի գները սաստիկ բարձրացել են։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Բուլղարիան ամրացնում է Վառնան։

◆ Գերմանական զօրքերի մէջ արեւելեան ռազմաբեմում տարածված են թռուցիկներ, թէ անհրաժեշտ է վերցնել Վարշավան.

◆ Լուրերի համաձայն, Իտալիան արդէն ուղարկել է վերջնագիր Աւստրիային։

◆ Ռադօսլավօվը նորից դիմել է յունական պրեմիէր Գունարիսին, խնդրով պահանջելով հեռացնել յոյն զօրքերը բուլղարական սահմանագլխից։

◆ Շուտով սերբիական պրեմիէր Պաշիչը Պետրօգրադ է գալու կարևոր յանձնարարութեամբ։

◆ «Р. Сл.»-ին հեռագրում են, որ երիտասարդ դիպլօմատ Բիւլէվը շտապով Բերլինից մեկնել է Հռոմ յատուկ յանձնարարութեամբ։ Մեկնելուց առաջ նա խօսակցութիւն է ունեցել կայզէրի և կանցլէրի հետ։

◆ Բրոմբերգ քաղաքում հրատարակվող թերթերից մէկը հաղորդում է, որ Պետրօկօլ քաղաքում գտնվող բոլոր գործարանները դադարել են գործելուց, որովհետև բոլոր հում նիւթերը ուղարկված են Գերմանիա, ուղարկված է այնտեղ նոյնպէս բոլոր պղինձը, մինչև իսկ մեքենաների մասերից վերցված, հաւաքած Պետրօկովի գործարաններից։

◆ «Բերլինէր Տագէբլատ» թերթը հաղորդում է, որ ֆելդմարշալ Հինդենբուրգի կարգադրութեամբ արգելված է նաև մաւրհակային և այլ տեսակ պարտքերի վճարումը այն ռուսական վայրերում ապրող անձանց, որոնք գրաւված են գերմանացիներից։

◆ Վաշինգտոնում մինիստրների արտակարգ խորհուրդ է գումարված։

◆ Պետրօգրադի ամերիկական դեսպանը այցելեց Սազօնովին։

◆ Ժընեվից հեռագրում են, որ Իտալիայում սպասում են Աւստրիայի և Գերմանիայի յարձակման։ Կառավարութիւնը հաւաքում է մասնաւոր աւտոմօբիլներ և ձիեր։

◆ Պօլ են եկել գերմանական զօրքեր։

◆ Միւնխենում, Շտուտգարդում և այլ քաղաքներում գերմանացիները անպատիժ կերպով վիրաւորում և ծեծում են իտալացիներին։

◆ «Լուզիտանիա» նաւը, որ խորտակվեց գերմանական ականից, աշխարհի նաւերից ամենահսկայականն էր «Տիտանիկից» յետոյ։ Ճանապարհորդները եղել են մեծ մասամբ գերմանացիներ։ Նիւ-Եօրկում Վանդերբիլդին նամակով զգուշացրել էին, որ չը մեկնի «Լուզիտանիայով»։ Սպասվում է, որ Վաշինգտոնը հանդէս գայ։

◆ Հռոմից հեռագրում են, որ Պրուսիայի, Աւստրիայի և Բաւարիայի դեսպանները հարցապնդում են արել պապի ստատս քարտուղարին, թէ ինչ դիրք է բռնելու Վատիկանը, երբ Իտալիան պատերազմ յայտարարի։

◆ Ֆրանսիական ճեմարանը որոշեց ներկայացնել ուղերձ Կարլ Շպիտլեռին նրա 70-ամեակի առիթով։ Շպիտլեռը շվէյցարի բանաստեղծ է, գրում է գերմաներէն, որի բանաստեղծութիւնները Գերմանիայում մեծ ժողովրդականութիւն ունէին. բայց բանաստեղծը արիութիւն ունեցաւ հրապարակով բողոքելու գերմանացիների կատարած գազանութիւնների դէմ, ուստի և այդ օրվանից նրա գրուածքների դէմ բօյկօտ է յայտարարված։

ԱԼԲԵՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՄՕՏ

«Journal de Genève» թերթի ներկայացուցիչը, շվէյցարիացի ժուռնալիստ Էդուարդ Շապուսօ այս օրերս ընդունվել է Ալբերտ Թագաւորի կողմից։

Թագաւորը իր հիւրին ձեռք է մեկնում այս խօսքերով.

— Ես ուրախ եմ, որ տեսնում եմ ձեզ։ Դուք գալիս էք մի երկրից, որին ինձ կապում են հաստատ կապեր և որին ես այնքան եմ սիրում։ Շվէյցարիան՝ դա ազատութեան իսկական մարմնացումն է։

Այնուհետև, կողմնակի մի քանի այլ նիւթերի մասին խօսելուց յետոյ, Թագաւորը շարունակում է.

— Մենք ոչ մի անհաշտութիւն չունէինք դէպի Գերմանիան. մենք մեզ մօտ լիակատար ապաստան էինք տալիս գերմանացի վաճառականներին և արդիւնաբերողներին. մենք պահպանում էինք բարի դրացիական յարաբերութիւններ Գերմանիայի հետ։ Դեռ ևս, մինչև այժմ էլ, ես դժուարանում եմ հասկանալ, թէ ինչու մեզ այսքան չարիք հասցրին։ Ես գերմանացիներին համարել եմ հանգիստ և բարեհոգի մարդիկ։ Ես ճանաչում եմ Գերմանիային, իսկ իմ երակներում հոսում է գերմանական արիւն. Ֆլանդրիայի կոմսուհի իմ մայրը Հօհենցօլլերներից էր։ Եւ այնու ամենայնիւ...

***

Բնորոշ մի երևոյթ է նկատվում այժմ Գերմանիայում։ Այնտեղ հիմա բողոքի ձայներ են լսվում այն անմիտ ծաղրաբանութեան դէմ, որ ձեռնարկել էին գերմանական լրագիրները և երգիծաբանական թերթերը Ալբերտ Թագաւորի դէմ։ Սրանք իրանց բութ և տափակ երգիծաբանութեամբ ծաղրի առարկայ էին դարձրել «անհող Թագաւորին»։ Եւ ծաղրողները ոչ միայն գերմանացի զինուորական ծաղրանկարիչներն էին, այլև խօշոր անուն ունեցող հրապարակախօսներ։

Եւ ահա այս օրերս նշանաւոր գրականագէտ և «Kunstwart» թերթի խմբագիր Սվենարիուսը իր ժուռնալում բողոքում է այդ տափակ երգիծաբանների արշաւանքի դէմ, ասելով. «Ալբերտ Թագաւորը արեց այն ամենը, ինչ կարող էր անել նա իր ժողովրդի համար. նա կռւեց իր զինուորների հետ, նա մահ օրհնեց կռւի մէջ... Ծիծաղել նրա վրա և ցանկանալ արտաւորել նրա մեծութիւն՝ ըդա նշանակում է ծիծաղել հէնց ինքն իր վրա»...

Այսպէս է գրում այժմ գերմանական թերթը...

ՍԵՐԲ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Աւստրիահպատակ երկու սերբ, որ գերի են ընկել ռուս զօրքի ձեռքը գալիցիական ռազմաճակատում, միջնորդել են կառավարութեան առաջ, որպիսի միջնորդութեան մէջ ասում են, որ Աւստրիայում բժշկական ֆակուլտէտը աւարտելուց յետոյ, իրանք աւստրիական բանակն են կոչվել, որպէս փոխ-բժիշկներ, և այնուհետև ռուս զօրքի հետ ընդհարվելու ժամանակ անձնատուր են եղել։

Ներկայումս նրանք գտնվում են Նէժին քաղաքում և սերբիական այն վաշտի մէջ, որը կամովին գերի է ընկել ռուսների ձեռքը աւստրիական սահմանում։ Այն պատճառով, որ նրանք ժամանակը անց են կացնում կատարեալ անգործութեան մէջ, վատ է ազդում նրանց վրա, մանաւանդ որ, Սերբիան այժմ խիստ կարիք ունի բժիշկների։ Այժմ նրանք խնդրում են իրանց կամաւոր ուղարկել Սերբիա։

Ասում են, որ այդ միջնորդութիւնը կը յարգվի այն դէպքում, երբ սերբիական զինուորական վարչութիւնը համաձայնի Սերբիա ուղարկելու այն բժիշկներին, որոնք եղել են աւստրիական ծառայութեան մէջ։

ԿՈՄՍ ՏԻՍԱՅԻ ՃԱՌԸ ՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏՈՒՄ

Աւստրիական արտաքին գործերի մինիստր կոմս Տիսան հետևեալ ճառն է արտասանել ունգարական պարլամենտում.

«Ունգարական ժողովուրդը անտրտունջ, զարմանալի ինքնազոհութեամբ իր պարտքն է կատարում ամենածանր պայմաններում, չը նայելով կենսամթերքների հարցի անկասկածելի արգելքներին, չը նայելով նոյնպէս մեր առջև կանգնած այն դժուարին խնդիրներին, որոնք մեր հոգեկան ուժերը ծանր փորձութեան են ենթարկում։

«Մենք պիտի կռւենք, քանի մեզ համար պատուաւոր հաշտութեան հնարաւորութիւնը չէ ստեղծված։ Բայց այդ կռւում մենք չը պէտք է մոռանանք ոչ այս պատերազմի նպատակը, ոչ մեր կայսրութեան իսկական միսսիան, նրա համաշխարհային-պատմական խնդիրը։

«Միապետութիւնն իր բոլոր ջանքերը կը գործադրի՝ ապագայում էլ մնալու համար նոյնը, ինչ որ անցեալում, այսինքն՝ իր պատմական - համաշխարհային նպատակին հաւատարիմ։ Նա յոյս է դնում ոչ թէ ույժերի մեխանիքական տատանումների, այլ ժողովուրդների անկախութեան վրա, որը յենվում է եւրօպական հաւասարակշռութեան վրա։

«Այդ գաղափարը, բնական է, մեզ պէտք է կապի բոլոր փոքր, և միևնոյն ժամանակ մեծ ժողովուրդների հետ, որոնք գնահատում են իրանց անկախութիւնը և հետեւաբար երաշխիք են որոնում իրանց թշնամի՝ համաշխարհային տիրապետութեան ձգտող նկատումների հանդէպ։

«Միապետութիւնը չէ ցանկանում ոչ մէկի հետ թշնամանալ։

«Նրա նպատակն է քաղաքական ընդհանուր հաւասարութիւն, որպէս գրաւական եւրօպական խաղաղութեան և ժողովրդական ազատութեան»։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՏԱԼԻԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
25—26 ապրիլի

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Գերմանական մամուլը խօսում է Իտալիայի մասին՝ արդէն իբրև հնարաւոր հակառակորդի մասին, որովհետև Սօնինօյի ծրագիրը յայտնում է, թէ կամ պէտք է ընդունվեն անպայման Իտալիայի առաջադրած բոլոր պահանջները, կամ պէտք է յայտարարվի պատերազմ։ Ընդհանրապէս գերմանական մամուլի տոնը Իտալիայի վերաբերութեամբ շատ զսպված է։

ՀՌՕՄ.—Սօնինօն ընդունեց աւստրօ-ունգարական դեսպան Մակկիօյին։ Ընդունելութիւնը տևեց մի քանի րոպէ։

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՆԶՆԱԶՈՀ ԴՐԱՑԻՆ

Արդուինի Կօլօրտօ թաղում ապրում էր Գուլօյենց Արութը, որ անչափ ջանասէր և բարի դրացի էր քաղաքացիներից ոչ միայն հայերի, այլ նոյնիսկ մուսուլման-վրացիների համար։ Ոչ ոք չէր կարող մեղադրել նրան՝ որևէ անիրաւութեան, կամ որևէ դրացուն վնասելու մէջ։ Արութը հարուստ չէր քսակով, բայց սրտի մեծ գանձ ունէր, այնպէս որ նա ամբողջ կեանքի ընթացքում օգնութեան էր հասել որևէ ծառայութիւնով, նիւթով կամ նոյնիսկ դրամով իր դրացիներին, մխիթարել էր նրանց, մեղմել էր թշուառի վիշտն ու ցաւը և հանգստացրել։

Ահա այս պատճառով ա խուր Արութը սիրված էր ամենից և նրան անկեղծ յարգում էին ծանօթ ու բարեկամ, ազգական ու օտար։

Երբ անցեալ տարի թիւրք ու լազ չէթաները մտան Արդուին, կողոպտեցին քաղաքը և տանջեցին քրիստոնեայ թշուառ ազգաբնակութիւնը, պակաս չը տուժեց նոյնպէս Արութը։ Ոչ միայն դրամական տուգանքների ենթարկեցին, խանութը կողոպտեցին, այլ մինչև անգամ տունը աւարի մատնեցին, թալանեցին, տարան ամեն բան, նոյն իսկ անկողինները։

Արութը տանում էր ամեն մի տանջանք ու զրկանք, քանի որ այդ բոլորը ընդհանրական էին. համբերում էր Յոբի նման և փառք էր տալիս Նախախնամողին։ Այս անսասան համբերութիւնը աւելի քաջալերում էր ժողովրդին, որ իր տան նկուղները քաշված չէր յանդգնում դուրս գալ և չէթաների անարգանքին մատնվել։

Այսպէս մի ամիս անց կացրեց Արութը Արդուինում սով. բանակի թալանի և աւերի օրերին, մինչ որ կանոնաւոր զօրքը զօրապետների, ընդհանուր հրամանատարի և գերման ինստրուկտորների հետ ճանապարհ ընկաւ դէպի Արդանուշ ու Արդահան։ Երբ կանոնաւոր զօրքը հեռացաւ Արդուինից, քաղաքը մնաց չէթաների ձեռքը, որոնք անսահման տէր ու հրամանակալ դարձան քաղաքի գլխին։

Այդ օրերը Մուղուրի հանքերի լազ բանուորների պարագլուխներից Մէջլում-օղլի Մուսթաֆան Արդուինում էր գտնվում, որը ինչ-որ հակառակութիւն ունէր Արութի դէմ։ Ժամանակով Արութը նրան ապառիկ ապրանք չէր ծախել և ասել էր թէ՝

— Այն մարդն, որ եօթը տարի պարտքը չէ վճարել, նրան կրկին անգամ ապառիկ տալը մեղք է։

Այս պարագան այնպէս էր ազդել Մուսթաֆայի սրտին ու ջղերին, որ նա Մուղուրից Արդուին գալիս վճռել էր վրէժը լուծել։ Երբ ասկէրը հրամանատարի հետ Արդանուշ գնաց, Մուսթաֆան գնաց կայմակամին ու կադրին տեսաւ, զրպարտեց, թէ ինչպէս հայ կամաւորներին առաջնորդում էր Արութը Նաժուայի ձորով, որպէսզի յարձակվի Մուղուրի վրա և իրանց դէմ կռւի։

Կայմակամը հրամայեց գնալ և դիւանատուն բերել Գուլօյենց Արութին։ Մուսթաֆան երեք չէթա վերցրեց և իրիկնադէմին գնաց Արութի տունը։ Ճանապարհին Մուսթաֆան նախապատրաստեց ընկերներին, թէ ինչ կարմիր յեղափոխական է Արութը, քանի՜-քանի՜ անգամ նրան տեսած է Սպերում, Կիսկիմում և Բաբերդում իր խմբերով։ Այնքան զուր զրպարտութիւններ արեց, որ նոյնիսկ լազ ընկերները կասկածեցին, բայց հետևում էին, քանի որ Գուլօյենց տան կողոպուտը նրանց մեծ աւար էր խոստանում։

Երբ հասան Արութի դռանը և դուռը բաղխեցին, սրա դրացի Ռոստամը դրանը կանգնած էր։ Հետաքրքրվեց և երբ իմացաւ, թէ չէթաներն եկել էին Արութին տանելու, նա մտածեց դրացուն ազատել դահիճների ձեռքից ու ասաց.

— Դուք մտէք մեր տունը, ես կանչեմ ու ձեզ յանձնեմ։ Եթէ Արութը ձեզ նկատէ, կարող է փախչել կամ դիմադրել. իսկ տարաճանակից նրա արձակած գնդակները երբեք չեն վրիպի։ Դուք նրան չէք ճանաչում. այդ հայի կողի տակ երկու սիրտ կայ. նա 40 չէթայից էլ չի վախենայ։

Ռոստամի խօրհուրդը ոչ միայն լսեցին, այլև Մուսթաֆային շփոթեցրեց և նրանք սրտադողով խնդրեցին, որ դուրս բերէ Արութին տնից և խօսեցնէ փողոցում, որ պէսզի իրանք Ռոստամի տան պատուհանից այդ գեավուրին գնդակահարեն։ Ռոստամը անհաճելի հիւրերին իր տունը հրաւիրեց, դուրս եկաւ, մտաւ Արութի տունը, որի դռան բակը չէր ամրացված։ Այդտեղ Արութին կարևորը յայտնելուց յետոյ՝ տան ետևի դռնից փախցրեց, իսկ ինքը վերադարձաւ, յայտնեց չէթաներին, թէ Արութը գնացել է Խոյփէտ և այդ գիշեր չէ վերադառնալու։

— Խոյփէտ ո՞ւմ տանն է,—հարցրեց Մուսթաֆան,—մենք կերթանք ու կը բռնենք այդ գեավուրին. կայմակամն ուզում է նրան այս գիշեր անպատճառ։

— Տանը չէին իմանում։ Եթէ այժմ նրա տունը մտնէք, խուզարկէք և իմացնէք, թէ նրան կանչում է կայմակամը, նա բոլորովին կը փախչի, կամ կանհետանայ, էլ յաւիտեան նրա երեսը չէք տեսնի։ Լաւ է, գնաք այս իրիկուն, կամ կէս գիշերին գաք, ինձ իմացնէք և կամ առաւօտ վաղ, որ ես նրան բռնեմ և ձեզ յանձնեմ։

Ռոստամը անճարացած մի քանի կեղծ խորհուրդներ տալով ճանապարհ դրեց Մուսթաֆային և ընկերներին, իրանց տնից էլ 40 քայլ հեռու, և ապա վերադարձաւ իր տունը։ Երբ արդէն համոզվեց, որ չէթաները հեռացան, գնացին իրանց բնակարանները, ինքը Ռոստամն էլ մտաւ իր տունը։ Բայց այդտեղ նա չը հանգստացաւ։ Անվերջ մտածում էր Արութի մասին։ Նրան խռովում էր այն միտքը, թէ դրացին զուր զրպարտութիւնով պիտի գլորվի, Մուսթաֆայի կրքերին պիտի զոհ գնայ։ Բայց ինչ կարող էր անել։ Այս մտքերը կտրեցին Ռոստամի խաղաղութիւնը, և նա ընթրիքից յետոյ տնից դուրս ելաւ, զգուշութեամբ մտաւ Արութի տունը։

Դրացին չէր վերադարձել, իսկ ընտանիքը կորցրել էր իր հանգստութիւնը։ Ռոստամը նրանց բոլորին խրախուսեց, փակեց իր դուռը, գնաց գտնելու իր դրացուն։ Բայց Արութը տնից շատ հեռու չէր, նա ետևի փողոցում, դրացու պատշգամբում թաքնված՝ հետամուտ էր իր տան ել ու մուտին։ Երբ Ռոստամը դուրս եկաւ փողոց և մտախոհ անցնում էր դէպի վեր, Արութը նրա ճանապարհը կտրեց և ասաց.

— Ի՞նչպէս վերջացաւ։

— Ես նրանց սարսափեցրի և վերադարձրի կայմակամի մօտ։ Բայց նրանք կարող են գիշերս կամ լուսադէմին նորից գալ։ Դու պէտք է հեռանաս և մի բարեկամի տանը պահվես 8—10 օր, մինչև որ տեսնենք, թէ ինչով կը վերջանայ այս խնդիրը։

— Ո՞ւր գնամ, ինչպէս բաղդին յանձնեմ կնոջս ու երեխաներիս, ինքս փախչեմ։ Ո՛չ, աւելի լաւ է՝ տանս շեմքին մեռնեմ, քան թէ առանց կնոջս ու զաւակներիս ապրեմ։

— Եթէ սիրում ես ընտանիքդ, պիտի հեռու մնաս տնից 8—10 օր. հասկանում ես։ Եկ, քեզ տանեմ մեր տանը պահեմ, մինչև այս սոսկալի օրերն անց կացնենք։ Մենք հազար տարվան դրացիներ ենք. ոչ ես, ոչ էլ դու թիւրք չենք, որ իրար դաւաճանենք։ Մենք պիտի միանանք, որպէս զի թիւրքերին փշրենք և ազատվենք։ Ճշմարիտ է, ես էլ մուսլիման եմ, բայց, փառք Ալլահին, թիւրք չեմ. մենք էլ գուրջի ենք, ինչպէս ձեր հին դրացիները, բայց գիտես, որ թշնամի ենք թիւրքին մինչև գերեզման։ Վեր կաց գնանք։

— Ջուր է, Ռոստամ, ես տունս չեմ կարող թողնել, ուրիշ տեղ չեմ կարող ապրել։ Ես պիտի տունս վերադառնամ։

— Այդ դէպքում, ես էլ ձեր շուաքի տակից դուրս չեմ գայ, քանի որ այն գազանը սարսափելի սպառնալիքով գնաց։ Կարող է պատահել, որ նոյն իսկ այս գիշեր վերադառնայ։

— Այդ շատ օգտակար է ինձ համար, Ռոստամ,—ասաց Արութը,—բայց շատ վտանգաւոր քեզ համար։ Ես չէի կամենայ, որ դու ինձ համար զոհվես։

— Ո՛չ, բարեկամ,—ասաց Ռոստամը,—եթէ այսպիսի օր քեզ չօգնեմ, էլ ի՞նչ սրտով պիտի կարողանամ ապրել։

Այս խօսակցութիւնը դեռ չաւարտած՝ Արութի տան դուռը ծեծեցին, մեծ աղմուկ և իրարանցումի ձայներ լսվեցին։ Ռոստամը ականջները սրած լսեց դրսից եկած ձայներն ու ասաց Արութի ականջին։

— Եկա՛ն, էլի այն գազան Մուսթաֆան է. դու փախիր ետևի դռնից, իսկ ես երթամ նրանց մի կերպ ետ ճամբեմ։

— Ապա կնոջս, երեխաներիս ո՞ւմ թողնեմ, ո՞վ պիտի պաշտպանէ...

— Ե՛ս,—ասաց արձանանալով Ռոստամը,—դու գնա՛, դու փախի՛ր. ժամանակ չը կայ։ Շտապի՛ր, դուռն են կոտրում։

Եւ ուղիղ որ կացնաւոր ու տապարակիր չէթաները ջարդում էին Արութի տան դուռը, որ ներս խուժեն։ Արութն անճարացած լսեց Ռոստամին, ընտանիքը ներս լցրեց ներքին տունը, դուռը փակեց և ինքը բարձրացաւ տան երրորդ յարկը, որպէս զի այնտեղի պատշգամբից վերի փողոցը դուրս գայ և պատսպարվի հարևանների տանը։ Ռոստամը չը մօտեցաւ դռանը, մինչև որ Արութը չը բարձրացաւ վերջին սանդուղը և չը հասաւ վերի փողոցի դրանը։ Երբ վերին դուռը բացին, Արութը փողոց դուրս եկաւ, իսկոյն տապարակիր զինուորները վրա հասան և կացնով երեք չորս հարուած տուին, փշրեցին թշուառի գլուխը։

Մինչ այդ ներքին դուռն էլ փշրել, ներս էին լցվել չէթաները և հետամտել էին փախչողներին։ Երբ Մուսթաֆան տեսաւ այդտեղ Ռոստամին, ասաց.

— Անհաւատ, դաւաճան, դու հային ես պաշտպանում. դու եկել ես նրան փախցնելու։ Ո՞ւր է Արութը։

Այդ ժամանակ վերի փողոցի դռնից գոռացին չէթաները.

— Տապարակիրները դուռը փշրելու փոխարէն, ջախջախեցին Արութի գլուխը։

Երբ ամեն բան քննեց ու համոզվեց, որ իսկապէս Արութի գլուխը ջախջախված էր, Մուսթաֆան ասաց.

— Եղբայրներ, ընկերներ, բռնեցէք այս անհաւատ գուրջիին, որը թէև առերես մուսլիման է, բայց մեր թշնամի հայերին է օգնում։ Տանենք կայմակամին, թող կադրի վճռին յանձնէ։

Կայմակամն ու կադրն որոշեցին Ռոստամին ուղարկել Երզրում զինուորական դատարանը, որ դատապարտէ։ Ճանապարհին Բիգէցի ճան չէթաները նրան սպանեցին և յանձնեցին Ճօրոխի ալիքներին։

Ատրպետ

Ըստ երևոյթին՝ դեսպանը յանձնեց մինիստրին իր կառավարութեան նօտան: Յետոյ Սօնինօն ընդունեց գերմանական դեսպանին, իսկ վերջում՝ բուլղարական դեսպանին:

Շատ գերմանացի և աւստրիացի ծառայողներ, ուսանողներ և փակված գերմանական կրթարանների սաներ և աւստրիական ու գերմանական դեսպանների պաշտօնեաներից մի քանիսը մեկնեցին հայրենիք: Առ հասարակ ամեն մի գնացքով Հռոմից մեկնում են գերմանացիք և աւստրիացիք:

Այսօր առ. ժամը 8-ին Թագաւորն ընդունեց զինւորական մինիստրին և ունեցաւ նրա հետ կարճատև զրոյց: Միաժամանակ մինիստրների խորհրդի նախագահը մեկնեց արտաքին գործերի մինիստրութիւն՝ Սօնինօյի հետ խորհրդակցելու համար: Առ. ժամը 10-ին արտաքին գործերի մինիստրութիւնը եկաւ Բիւլօվի քարտուղարը նամակով: 10 ժամ ու 15 րոպէին, Սալանդրան և Սօնինօն մեկնեցին մինիստրների խորհուրդ: Նիստին մասնակցում էին բոլոր մինիստրները: Վճիռը յայտնի չէ:

Պաշտօնական «Ջիօրնալէ-դ'Իտալիան» գրում է. «Իտալիան զգում է, որ այժմ նա ապրում է ամենավճռական րոպէներից մէկը, որ ունենալու է օրհասական նշանակութիւն նրա ապագայ պատմութեան մէջ, վասնզի արդի սուրբ ու ծանր դրութիւնը պէտք է լուծվի պատերազմով, կամ հաշտութեամբ: Կը լինի պատերազմ թէ խաղաղութիւն, դա միևնոյնն է, մենք կը ատեծենք թշնամիներ: Այժմ առաւել քան երբեք են մեր սրտերին Աւետարանի խօսքերը՝ «Ով Ինձ հետ չէ, նա Իմ դէմ է», հայրենիքը սպասում է, որպէս զի ամեն մի քաղաքացի կատարէ իր պարտականութիւնը»:

Բիւլօվի՝ Թագաւորից ունկնդրութիւն ստանալու առիթով տեղեակ անձինք ասում են, որ Բիւլօվը յանձնել է Թագաւորին Վիլհէլմ կայսրի հեռագիրը, որ հանդիսանում է վերջին փորձը՝ խափանելու Իտալիայի հանդէս գալը եւրոպական պատերազմում: Շատերը կարծում են, թէ եթէ Բիւլօվը այցելել է պապին: Եթէ, սակայն, այդ տեղեկութիւնը ճշդվի, նա ցոյց կը տայ, որ Բիւլօվի միսսիան աւարտվել է կվիրինալում, վասնզի վերջինին կից պաշտօնավարող դիւանագիտական ներկայացուցիչները չեն կարող այցելել Վատիկան:

Գերմանացիների մեկնելը Հռոմից շարունակվում է: Մեկնում են նաև Ֆլորենսայից: Միլանում տեղի են ունեցել հայրենասիրական ցոյցեր:

ՀՌՈՄ.— Բոլոր գերմանական և աւստրիական հոգևորական-միաբանութիւնները նաև կրթարանների երկսեռ սաները մեկնում են հայրենիք: Եզուիտների առաջնորդ կոմս Լէդօխօվսկին մեկնեց Սպանիա:

Այս գիշերին, պապին կից պաշտօնավարող աւստրիական դեսպանատան ամբողջ կազմը, բացի դեսպանից, կը մեկնէ Իտալիայից:

Հռոմի քաղաքագլխի նախաձեռնութեամբ սկսվեցին շտապ աշխատանքներ՝ յարմարեցնելու էլեքտրաքարշի վագոնները վիրաւորներին տեղափոխելու համար:

ՑԻՒՐԻԽ.— Շվէյցարական լրագիրները հաղորդում են, որ երէկ Լուգանօ են եկել գերմանական լրագիրների բոլոր թղթակիցները, որոնց խորհուրդ է տրված հեռանալ Հռոմից, որովհետև դրութիւնը դարձել է կրիտիքական: Նրանց հետ եկել են նաև շատ գերմանացի ընտանիքներ, գլխաւորապէս արիստօկրատ շրջանից:

Բեռլինցօնից տեղեկացնում են, որ իտալական երկաթուղիների գլխաւոր վարչութիւնը տեղեկացրել է շվէյցարական երկաթուղիների վարչութեանը, որ ապրանքների առաքումը Կիերօնի և Վենետիկի ուղղութեամբ դադարել է:

Մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն, դէպի Իտալիայի հիւսիսային սահմանը անընդհատ ուղարկվում են իտալական զօրքեր:

—

(Վերջին հաղորդագրութիւն)

27 ապրիլի

ՀՌՈՄ. — «Մեսաջերօյի» ասելով՝ Վիեննայից եկել է դիպլօմատիական մի սուրհանդակ, որ բերել է աւստրիական կառավարութեան վերջնական վճռական առաջարկութիւնը Իտալիային, հրաւիրելով վերջինիս ընդունել այն կամ մերժել, որովհետև Աւստրիան դրանից զատ զիջումներ անել չէ կարող: Այդ առաջարկութիւնը իր մէջ չէ պարունակում զիջումներ Տրիենտի և Իստրիայի վերաբերմամբ:

ՉԻՆ-ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ ՎԵՐԱՑՎԱԾ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

24—25 ապրիլի

ԼՈՆԴՈՆ. — Րէյտէրի գործակալութիւնը տեղեկացաւ, որ Չինաստանին ներկայացված ճապօնական վերջին նօտայով փոփոխված են սկզբնական պահանջները և մասնաւորված, թէ Պեկինի ճապօնական դեսպանը ամեն ջանք գործ կը դնէ, որպէս զի հարցը լուծվի խաղաղ կերպով:

ՊԵԿԻՆ.—Այն համոզմունքն է տիրում, թէ ճգնաժամը կը լուծվի խաղաղ: Իւանշիկայի նախագահութեամբ շարունակ տեղի են ունենում խորհրդակցութիւններ:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ. — Ստատս-սեկրէտար Բրայանը ուղարկեց տեղեկագիր այն մասին, թէ ինչպիսի վերաբերմունք ունի Միացեալ-Պետութիւնների կառավարութիւնը դէպի չին-ճապօնական միջադէպը: Համաձայն այդ տեղեկագրի, Միացեալ-Պետութիւնների կառավարութիւնը շարունակում է հետևել բաց դռների քաղաքականութեան և Չինաստանի տէրիտօրիալ անձեռնմխելիութեան սկզբունքին: Միացեալ-Պետութիւնների կառավարութիւնը մտադիր չէ հրաժարվել այն իրաւունքներից, որ տուել է նրան Չինաստանը պայմանագրերի հիման վրա, կամ մերժել Չինաստանին և Ճապօնիային այն իրաւունքները, որ տուել են նրանց Միացեալ-Պետութիւնները:

ՏՕԿԻՕ. — Շտապով պատրաստվում են մեկնել 18 դիվիզիա:

Ակնամանսւերի նաւատորմը հեռացել է Սասէբօյից, դիմելով Չինաստանի ջրերը:

Գլխաւոր շտաբը տեղեկացրել է նաւատէրերին, որ մեծ շոգենաւերը գրաւվելու են կառավարութիւնից:

Չին ուսանողները մեկնում են Ճապօնիայից:

Մամուլը դժգոհութիւն է յայտնում, որ Ճապօնիան հէնրօյի պահանջով զիջումներ արաւ:

Վերջնագրի պայմաններն ընդունվել են Չինաստանից:

ՊԵԿԻՆ.—Գիշերվայ ժամը 1-ին չինական կառավարութիւնը լիակատար համաձայնութիւն յայտնեց կատարելու ճապօնական վերջնագրի պահանջները:

«ԼՈՒԶԻՏԱՆԻԱՆ» ԽՈՐՏԱԿՎԱԾ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

24 և 25 ապրիլի

ԿՎԻՆՍՏՕՈՒՆ.—Օվկիանոսային մեծ «Լուզիտանիա» շոգենաւը խորտակվեց ականից:

ԼՈՆԴՈՆ.—Կունար նաւագնացութեան ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է, որ «Լուզիտանիան» ջրասուզվեց առանց նախազգուշացման:

Ծովակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Կվինստաունում ափ են իջել «Լուզիտանիայի» ճանապարհորդներից 500—600 հոգի: Շատերը փոխադրվել են հիւանդանոցները, մի քանիսն արդէն մահացել են: Զոհերի ճիշդ թիւը դեռ պարզված չէ: Հիմք կայ ենթադրելու, որ ազատվել են 1600-ից ոչ պակաս մարդ: Հաղորդում են, որ ճանապարհորդների թւում էր ամերիկացի միլիարդէր Վանդէրբիլդը, որ խեղդվել է: Ազատվածները պատմում են, որ շատ ճանապարհորդ սպանվել և վիրաւորվել են ականների պայթումից: Շոգենաւի վրա գտնվում էին 188 ամերիկացի, 956 բրիտանահպատակ և 109 հոգի այլ ազգութիւններից:

Ցետագայ տեղեկութիւններից պարզվեց, որ «Լուզիտանիայի» վրա եղած մարդկանցից ընդամենը ազատվել են 658 հոգի: Ընդամենը շոգենաւի վրա գտնվում էին 2160 մարդ: Անպաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Կվինստաունում մահացել են 22 մարդ: Օֆիցէրների մեծ մասը, բացի նաւապետ Տերնէրից, զոհվել են: Միայն քչերը առաջին կարգի ճանապարհորդներից՝ ազատվել են: Շոգենաւը ջրասուզվել է 15—25 րոպէում: Հաղորդում են, որ չուսով 3 նաւակով բերված են 100 դիակ, որոնց թւում կան 62 ռուսներ և 1 ֆինլանդացու դիակ:

Տօրօնտօյի ժուրնալիստ Կուպէրը, որ «Լուզիտանիայից» ազատվածների թւումն էր, պատմում է հետևեալը. «Ես դիտում էի Իրլանդիայի ափերը, կանգնած և խօսակցութեամբ զբաղված իմ բարեկամներից մէկի հետ շոգենաւի տախտակամածի վրա»: Ժամը 2-ի մօտերը, այն րոպէին, երբ նա նկատեց սուզանաւի ծայրը, մօտաւորապէս մի վերստ տարածութեան վրա, նա նկատեց ականի մօտենալը, որ կպաւ շոգենաւի առաջին մասին: Լսվեց սոսկալի պայթում: Շոգենաւի պոկված մասերը թռչում էին օդում: Շուտով երկրորդ ականը կպաւ շոգենաւին, և նա շրջվեց աջ կողքի վրա: Նաւաստիները անմիջապէս սկսեցին իջեցնել ճանապարհորդներին մակոյկները, պահելով լիակատար կարգ: Ինչ-որ 6 տարեկան աղջիկ լաց եղաւ: Կուպէրը ազատեց նրան, նստեցնելով մակոյկներից մէկում: Կուպէրը երկիւղ է կրում, որ երեխայի ծնողները զոհվել են: Ինքը Կուպէրը նրատեց վերջին մակոյկը: Շոգենաւի վրա կային շատ կանայք և մօտ 40՝ մի տարեկանից պակաս երեխաներ:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.—Բօրսայում չափազանց մեծ յուզմունք է: «Լուզիտանիայի» հետ պատահած աղէտը իջեցրեց բոլոր արժեթղթերի գները: Վաշինգտօնում տեղեկութիւնը թողեց ուժեղ պայթումի ազդեցութիւն: Կառավարական շրջաններում եռանդով հետաքրքրվում են, թէ կա՞ն, արդեօք, զոհերի թւում ամերիկացիներ:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ.— Պաշտօնական շրջանները պնդում են, որ պետական դեպարտամենտը դրութիւնը ներկայ րոպէին համարում է աւելի լուրջ, քան երբևէ պատերազմի սկզբից: Նախագահ Վիլսօնը, հաւանօրէն, կը խորհրդակցի կոնգրէսի՝ արտաքին գործերի մասնաժողովի անդամների հետ, առաջ քան կորոշէ յետագայ քաղաքականութիւնը ներկայ հարցում:

ԼՈՆԴՈՆ.—Նիւ-Եօրկի լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն, գերմանական դեսպանատունը հրատարակել է նախազգուշացում ամերիկացիների հասցէին, յայտնելով որ Գերմանիան իր վրա չի վերցնի պատասխանատւութիւն «Լուզիտանիայի» կորստեան համար յանձնայն դէպս պատերազմի տևողութեան ընթացքում: Դեսպանատունը յոյս է տածում, թէ «Լուզիտանիայի» վիճակը տպաւորութիւն կը գործէ ամերիկացիների վրա, որոնք այսուհետև կը խուսափեն պատերազմական գործողութիւնների շրջանն այցելելու ռիսկից:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Մամուլը յուզված է «Լուզիտանիան» ջրասուզելու առիթով:

ԼՈՆԴՈՆ.— Կվինստաուն են տարվել 45 մարդ «Լուզիտանիայից» ազատվածների թւից:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.— «Լուզիտանիայի» հետ պատահած աղէտը օրվայ խնդիր է դարձել: Շվէդիայում ամենուրեք զարմանք են յայտնում, որ գերմանացիք, որոնք խիստ խորութիւն չեն դնում միջոցների մէջ, կարող էին այդպիսի ոճիր գործել: Անգամ Գերմանիային շատ բարեկամ «Նոր ամենօրեայ Թերթն» ասում է. «Սարսափելի վըշտի ճիչն է, որ պէտք է պոռթկայ համայն քաղաքակիրթ աշխարհի կրծքից... Մարդկութեան դէմ գործված այդ ոճիրը իր ցասումն է ուղղում երկնքին»:

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ.— «Թայմսը» առաջնորդող յօդուածում «Պատերազմ սպանութեան միջոցով», վերատառութեամբ ասում է. «Պետական դեպարտամենտը պէտք է պահանջէ Բեռլինից, որպէսզի գերմանացիք հրաժարվեն պատերազմը արիւնռուշտ վայրենիների նման վարելուց, որպէսզի նրանք դադարեն ձգտելու իրանց նպատակին չէզոք երկիրների խաղաղ բնակիչներին մահացնելով: Պահանջը պէտք է առաջադրվի այնպէս, որպէսզի Գերմանիան իր խելացնորութեան մէջ հասկանայ վերջապէս, որ նա պատերազմի մէջ է համայն քաղաքակիրթ աշխարհի դէմ»:

«Տրիբիւնը» ասում է. «Միացեալ Պետութիւնների ձայնը պէտք է լսվի ամենից առաջ Վաշինգտօնից: Ազգային ողբերգութեան հանդէպ մենք պէտք է ունենանք մի մտածմունք, մի պարտականութիւն, մի օրոշ վճիռ»:

«Ամերիկէնը» ասում է. «Պատերազմի օրէնքներին յարգանք տածելը չքանում է այն անարգու աղէտի հանդէպ, որպիսին խախտում է մարդկութեան գերագոյն օրէնքը»:

Րուզվէլտը, խօսելով «Լուզիտանիայի» խորտակման մասին, ասաց. «Նման ոճիրներ ոչ մի միջազգային իրաւունքով չեն կարող քննվել ոչ այլ կերպ, բայց որպէս բացարձակ ծովահէնութիւն: «Լուզիտանիայի» խորտակումը ներկայանում է ոչ հասարակ ծովահէնութիւն, այլ և պարունակում է սպանութիւն, որին չէին դիմում նոյնիսկ հնում ծովահէնները: Դա պատերազմ վարելու այն ձևերից մէկն է, որոնցով կործանվեցին Լովէնը և Դինանը, մահացվեցին հարիւրաւոր աղամարդ և կին, որոնք ճանապարհորդում էին օվկիանով: Մեր հայրենակիցները զոհվեցին, և անթոյլատրելի է թւում, որպէսզի մենք հրաժարվենք այդօրինակ վարմունքներին դիմադրելուց, որովհետև քայլ անելու մեզ հարկադրում է ոչ միայն մարդասիրութեան զգացմունքը, այլ և ազգային հպարտութիւնը»:

ԼՈՆԴՈՆ.—Ծովակալութիւնը կտրուկ կերպով հերքում է այն յայտարարութիւնը, թէ իբրև «Լուզիտանիան» զինված էր:

Ազգաբնակութիւնը սաստիկ յուզվել է «Լուզիտանիայի» խորտակումից: Լիվէրպուլում ամբոխը քարուքանդ արեց գերմանական մի քանի խանութներ. ոստիկանութիւնը ստիպված եղաւ գործի հանել մահակներ:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.— Դանիական մամուլը զըրգոված տոնով յօդուածներ է զետեղում «Լուզիտանիայի» կորստեան առիթով:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.— Վօլֆի գործակալութիւնը հրատարակել է յայտարարութիւն, թէ իբր «Լուզիտանիան» զինված էր և տանում էր ռազմամթերք և որ ամերիկացիներին նախազգուշացված էր շոգենաւին սպառնացող վտանգի մասին: Գործակալութիւնը տարածում է գերմանական մամուլի ընդարձակ յօդուածները, որոնցից երևում է, որ գերմանական զինւորական իշխանութեան գործած այդ ոճիրը հանդիպում է հաւասարապէս ցինիկ պաշտպանութեան և արդարացման գերմանական մամուլի կողմից, որ բառ անգամ չէ վշտակցում այնքան մարդկային զոհերի առիթով: Այն տպաւորութիւնն է ստացվում, որ Գերմանիան հպարտանում է իր կատարած մասսայական սպանութեամբ:

Մամուլը շարունակում է քննել «Լուզիտանիայի» կորուստը, համեմատելով այն «Տիտանիկին» պատահած աղէտի հետ:

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԲԱՆԻԱՅՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

26 ապրիլի

ՑԵՏԻՆԻԷ.—Էսսադ-փաշայի կողմնակիցներ սկուտարցի մահմեդականները մեկնեցին Դուրացցօ օգնելու ապստամբների դէմ կռւողներին:

Կաթոլիկ կուսակցութիւնը Ալբանիայի կաթոլիկ ցեղերի օգնութեամբ կտրեց մահմեդականների ճանապարհը Ալէսիօյի մօտ և ստիպեց նրանց վերադառնալ:

Մահմեդականները բռնեցին ռազմագիրքեր Սկուտարիի շրջակայքում՝ կաթոլիկ-մալիսօրների յարձակումներից պաշտպանվելու համար:

Ներկայումս կաթոլիկների ղեկավար Պրենկ-Բիբ-Դօդոյի, որ միաժամանակ ներկայանում է Սկուտարիի առաջին վարչական մասնաժողովի նախագահ, և մահմեդական պարագլուխների միջև բանակցութիւններ են վարվում:

Կաթոլիկները Կաստրատի շրջանում, Սկուտարիի լճի վրա բռնել են մի նաւ, որ մթերքներ էր տանում Չերնօգօրիայի համար: Կաթոլիկները, քշելով նաւը դէպի իրանց ափը, կողոպտեցին այն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԾՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

26 ապրիլի

ՍՊԱՀԱՆ.—Նէջէֆաբադ, Սպահանից 30 վերստ հեռաւորութեան վրա, եկել են ժանդարմների ուղեկցութեամբ 4 գերմանացի, որոնցից 2-ը օֆիցէր են և բերել են մեծ քանակութեամբ զէնք ու դրամ: Ռուսական պարսիկ գործակալի բացակայութեան պատճառով, նրանք իջևանեցին նրա տանը:

ՍՊԱՀԱՆ.—Եկած գերմանացիք Սպահանի հարաւային մասում հաստատւում են անթել հեռագիր:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

24—25 ապրիլի

ՎԻԼՆԱ.—Այրվում են փայտի պահեստը, մատիտի և գրամօֆօնի գործարանները: Հրդեհը սաստում է մեծ չափեր: Հանգցնելու աշխատանքներին մասնակցում են զօրքեր:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Միջնակարգ դպրոցի բարենորոգման մասին գումարված խորհրդակցութիւնը գտաւ, որ նրա հիմունքում պէտք է դրված լինի մայրենի լեզուի ուսուցումը, պարտաւորապէս ուսուցելով նաև հումանիտար գիտութիւնները և բնագիտութիւնը և՝ ըստ ցանկութեան՝ նոր լեզուները: Կլասիկ դպրոցի լիակատար լիկվիդացիան համարվում է անկարելի:

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց յատկացնել կովկասեան հանքային ջրերի վարչութեանը 676,000 ր. սանիտարական բարեկարգութեան և 1915 թ. բժշկական սէզօնի առիթով ջրերը պատրաստելու համար:

ՎԻԼՆԱ.—Հրդեհի ժամանակ այրվեցին 3 գործարան, 20 առանձին շէնքեր: Վնասը 300,000 րուբլուց անցնում է:

ԼՎՕՎ.—Երէկ երեկոյեան ժողովրդական տան զարդարված դահլիճում, գեներալ-նահանգապետի պաշտօնակատար գեներալ-մայոր Պօլօվցէվի, զինւորական և քաղաքացիական իշխանութիւնների, Լվօվում գտնվող Պետական Դումայի անդամների, տեղական հոծ ռուս բազմութեան, աշակերտութեան և գիւղացիների ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ հանդէս ի պատիւ Պետական Դումայի նախագահ Րօդզեանկօյի՝ տեղական ռուսական կուլտուրական կազմակերպութիւնների ձեռքով: Դուդկէվիչի ողջոյնին Րօդզեանկօն պատասխանեց ճառով, որ ընդունվեց երկար չընդհատվող «ուռայով»: Աշակերտութիւնը արտասանեց ոտանաւոր. եղաւ երաժշտական բաժին: Հանդէսը տևեց մինչև ուշ գիշեր:

ՍՏԱՐԻՑԱ.—Երէկ ուշ երեկոյ իր Վալենտինօվկա կալուածքում հրացանով սպանվեց գրող Ուգրին-դէ-Րօբէրտին:

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. – Կայացաւ միջնակարգ դըպրոցների բարենորոգման հարցով զբաղվող խորհրդակցութեան վերջին նիստը: Խորհըրդակցութիւնը կանգ առաւ կանանց միջնակարգ կրթութեան հարցի վրա: Անդամների մեծ մասը գտաւ, որ այժմ, երբ կինը բաւականին ապացոյց է տուել, որ ընդունակ է օգտակար լինելու իւրնուրոյն աշխատանքի զանազան ճիւղերում, երբ ամեն տարի կնոջ ձգտումը դէպի աշխատանքը աճում է, հիմք չը կայ պահելու կանանց միջնակարգ կրթարանների դիւրացված դասընթացքը, և որ կանանց և տղամարդկանց միջին դըպրոցի դասընթացքների հաւասարեցումն անպայման կը նպաստէ կանանց աջող գործունէութեանը անկախ աշխատանքի ասպարիզում: Այս միտքը պաշտպանութիւն գտաւ խորհրդակցութեան բոլոր անդամների կողմից:

Երկարատև վիճաբանութիւններ առաջ բերեց տղաների և աղջիկների միասին ուսանելու հարցը միջնակարգ դպրոցներում: Մեծամասնութիւնը մատնանշեց, որ այս սիստեմի նպատակայարմարութիւնը քննելու համար բաւականին տուեալներ չը կան ոչ արտասահմանում, ոչ մեզ մօտ, և որ Արևմտեան-Եւրօպայում և Ամերիկայում միասին սովորեցնելու խնդիրը մնում է վիճելի: Ուստի խորհրդակցութիւնը ցանկութիւն յայտնեց, որպէսզի միասին սովորելը կատարվի պատշաճ զգուշութեամբ, ամեն անգամ առանձին թոյլտուութիւն ստանալով:

Դիմելով դպրոցը հասարակութեանը աւելի մերձեցնելու հարցին, խորհրդակցութիւնը կանգ առաւ ծնողական ժողովների նշանակութեան վրա: Չը ժխտելով նրանց օգտակար գործունէութիւնը, խորհրդակցութիւնը գտաւ, սակայն, որ հազիւ թէ նպատակայարմար լինի ընդլայնել ծնողական ժողովների իրաւունքները կրթական-ուսումնական գործին նրանց մասնակցելու վերաբերութեամբ: Խորհրդակցութեան կարծիքով աւելի նպատակայարմար հանդիսանում է միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի ամբողջ մանկավարժական կազմը մօտ լինի ծնողներին: Դպրոցը հասարակութեան մերձեցնելու նպատակով խորհրդակցութիւնը ցանկալի գտաւ մասնակից անել տալ միջնակարգ կրթական հաստատութիւնների հոգաբարձական խորհուրդների կազմի մէջ հասարակական տարրերը:

Ժող. լուս. մինիստրութեան կառավարիչը դիմեց խորհրդակցութեանը հակիրճ ճառով և շնորհակալութիւն յայտնեց այն համակրութեան համար, որով նա վերաբերվեց կայսրին և մինիստրութեանը գիտութեամբ ու փորձառութեամբ օգնելու կոչին: Պետ. Խորհրդի անդամ Իզվօլսկին խորհրդակցութեան անունից շնորհակալութիւն յայտնեց Իգնատևվին վաստակութեան համար:

ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

Ռուս գրող Ալէքսանդր Ամֆիտէատրօվ «Рус. Сл.»-ում նկարագրելով իտալացիների տրամադրութիւնը՝ ասում է, թէ Սօնինօյի և Բիւլօվի մասնակցութեամբ կազմվել է իւրատեսակի մի ուլտիմատում աւստրիական կառավարութեանը ներկայացնելու, որի համաձայն Աւստրիան հողային զիջումներ է անելու Իտալիային:

«Զօրս օրից յետոյ պէտք է ստացվի պատասխանը, որը դժուար թէ նպաստաւոր լինի: Հետևանքը հասկանալի է»:

Այնուհետև նա գրում է.

«Հաստատվում է նոյնպէս, որ իշխ. Բիւլօվը շտապել է բողոքել կառավարութեան անդամների մասնակցութեան դէմ, որոնք ներկայ են լինելու այն հանդիսին, որը կայանալու է Կվարտօյում: Բիւլօվը բողոքել է նրա համար, որպէսզի կանխի իտալական կառավարութեան բողոքը ընդդէմ գերմանական ինստրուկտօրների և թիւրք զինւորների, որ եղել են այն արաբների շարքերում, որոնք քիչ էր մնացել Լիվիայում ոչնչացնեն գնդապետ Միանիի գունդը, որը հրաշքով է ազատվել թշնամուց, նրա թւով գերազանց ույժից:

«Պարզ է, որ ազգային ինքնասիրութեան համար վիրաւորական կը լինէր մտածել, թէ Բիւլօվի բողոքը կարող է խափանել կառավարութեան մասնակցութիւնը ժողովրդական հանդիսին:

«Սպասվում է, որ այս հանդէսին տեղի կունենան ցոյցեր:

«Ադրիատիկ ծովում ձկնորսները և առևտրական նաւերը յաճախ ջրի երեսին բռնում են շշեր, որ ծով են նետում Տրիէստի բնակիչները: Այդ շշերի մէջ նրանք դընում են գրութիւններ, որոնցով աղերսում են իրանց իտալացի եղբայրներին օգնութեան հասնել անբաղդ քաղաքին, ուր ճարակում է սովը և վխտում են անհաբեկիչ ոստիկանները:

«Յուզմունքը ամենուրեք մեծ է:

«Մենք գտնվում ենք մեծ անցքերի նախօրեակին»:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—o—

ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ

—

Ստացանք 1) Նիժից, Խաչ. ք. Վարդանեանի միջոցով, հանգանակված Նիժի Դարբաղ-Թաղի հայ հասարակութեան շրջանում—21 ր., 2) Րաշտից, Կանանց Նպաստամատոյց Կօմիտէից, յօգուտ գաղթականների կազմակերպած ներկայացումից գոյացած—207 ր., 3) Թիֆլիսում, տ. Սօֆիա Ղազազեանից, Նպաստամատոյց Ընկ. յանձնելի—70 ր., 4) Ցովակիմ Զաթալպաշեանից նոյն նպատակով—25 ր., 5) Թիֆլիսում, Դշխուհի և Առաքել Մելքոնեաններից—10 ր., 6) Թիֆլիսում, Եղբ. Յ. և Վ. Զիլինկարեաններից—10 ր., 7) Թիֆլիսում, Արշակ Ասիլեանից՝ Նպաստամատոյց Ընկ. յանձնելի—100 ր., 8) Բըստրեանսկայա կայարանից, Եղբ. Ս. և Ս. Արմազանեաններից—10

ր., 9) Գանձակից, Գ. ք. Թումանեանի միջոցով, Գրիգոր Փիրղասեանցի և օր. Թագուհի Եղիեանցի նշանօրհնէքին հաւաքված ներկայ հանդիսականների շրջանում (ցուցակը կը տպվի)—8 ր. 70 կ., 10) Նիշաբուրից, Բալասան Խաչատրեանի միջոցով, զատկական տօների առիթով հանգանակված տեղում (ցուցակը կը տպվի)—68 ր. 75 կ.։ Գումար՝ 520 ր. 45 կ.։ Նախկին ստացված 28,281 ր. 30 կ. գումարի հետ միասին (տես «Մշակ» № 83) ստացել ենք 28,801 ր. 75 կոպ.։

ՅՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ

Ստացանք 1) Իւրիէվսկի գավօռից, Ռաման Կամբարովից—50 ր., 2) Գանձակից, Գ. ք. Թումանեանի միջոցով, Գրիգոր Փիրղասեանցի և օր. Թ. Եղիեանցի նշանօրհնէքին հաւաքված ներկայ հանդիսականների շրջանում—8 ր. 70 կ.։ Գումար՝ 58 ր. 70 կ.։ Նախկին ստացված 5665 ր. 72 կ. գումարի հետ միասին (տես «Մշակ» № 77) ստացել ենք 5724 ր. 42 կ.։

ՑՈՒՑԱԿ

Սերովբ կայսրանի նուիրատուների
(Յօգուտ հայ փախստականների)
(Տես «Մշակ» № 70)

Եղբ. Ցակոբեանցներ՝ 30 ր., Ա. Սարգսեան, Ս. Ցարութիւնեան, Ս. Կուրանեան և Ա. Հայրապետեան 5-ական ր., Ս. Տէր-Նիկողոսեան 2 ր., Ա. Յովհաննիսեան 1 ր.։ Գումար 53 ր.։

ԺՈՂՈՎՐԴ. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Ժողովրդ. Տանը ապրիլի 26-ին կայացաւ Թիֆլիսի ժողովրդ. համալսարանի ընկերութեան անդամների ընդհ. ժողովը, մօտ 300 անդամի ներկայութեամբ։ Ժողովի նախագահն էր Անդրէեվ, իսկ քարտուղարը՝ Վ. Ահարոնեան։ Օրակարգի խնդիրներն էին հաշուեգրքի ընթերցումը և հաստատումը, սեկցիաների կազմի և գործունէութեան վերաբերեալ կանոնադրութեան քննութիւնը և ընտրութիւն վարչութեան և վերահսկիչ մասնաժողովի անդամների։

Անցեալ տարվայ գործունէութիւնը քննելու համար ընտրված 5 հոգուց բաղկացած վերահսկիչ մասնաժողովի անդամներից մնացել էր միայն մի հոգի, իսկ մնացողների կազմից հեռացած լինելու պատճառով մասնաժողովը ոչ մի կանոնաւոր ժողով չէ ունեցել և, հետեւապէս, կազմված հաշուեգրքի մասին էլ չէ կազմել իր զեկուցումը ընդհանուր ժողովին ներկայացնելու։ Այդ պատճառով էլ այս վերջինը, լսելով վերահսկիչ մասնաժողովի անդամ Ամիրաղեանի այդ հաշւի մասին տուած անձնական կարծիք-բացատրութիւնը՝ վարչութեան գործունէութեան և դրամական հաշիւների քննութիւնը և հաստատումը թողեց հետեւեալ ընդհանուր ժողովին, որ հրաւիրվելու է մօտ ապագայում, երբ նորընտիր վերահսկիչ մասնաժողովի անդամները կը կազմեն իրանց զեկուցումը այդ հաշիւների մասին։

Վարչութեան ունեցած գործունէութեան շուրջը բացված վիճաբանութիւնները այնքան ձգձգվեցին, որ ժամանակի ուշ լինելու պատճառով հնար չեղաւ վերը յիշված կանոնադրութիւնը քննութեան առնել, և ժողովը ժամը 3-ից յետոյ միայն կարողացաւ ընտրութիւններին անցնել։

Վարչութեան անցեալ կազմը բաղկացած էր 18 հոգուց, որից 9 հոգի դուրս եկած էին համարվում, և պէտք էր նրանց փոխարէն նորերը ընտրել։ Ընտրված են՝ Կուզնեցօվ, Անդրէեվ, Մանեվիչ, Ծիրեկրաշվիլի, Շահխաթունեան, Մեծրայեան, Մախվիլաձէ, Բեսելիձէ և Կախելաձէ։ Այս վերջինը ժամանակը լրանալու պատճառով կազմից դուրս եկած համարվեց և նորից քուէարկվելով ընտրվեց։

Վերահսկիչ մասնաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ Ի. Քարցիվաձէ, Վ. Ահարոնեան, Լ. Ալէքսանեան, Մաթիկաշվիլի և Ամիրաղեան։

Ընդհ. ժողովը որոշեց դիմել քաղաք. վարչութեանը, որպէսզի սա փոխանակ դժուարութիւններ ստեղծելու՝ հնարաւորութիւն տայ ժողովրդական մատչելի դասախօսութիւններ և ցերեկոյթներ կազմակերպելու։ Բացի այդ, նոյն ժողովը պարտաւորեցրեց նոր կազմված վարչութեանը, որպէսզի սա իր վրա վերցնի Կովկասում գոյութիւն ունեցող ժողովրդական համալսարանի ընկերութիւնների համագումար կազմակերպելու նախաձեռնութիւնը։ Բ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Փոխարքան արդէն հաստատել է Կովկասի քաղաքների ներկայացուցիչների Թիֆլիսում գումարվելիք IV համագումարի կարգը և ծրագիրը։

◆ Հերթական շատ կարիքներ ունենալու պատճառով՝ քաղ. վարչութիւնը միջնորդել է փոխարքայի առաջ, որ գանձարանը քաղաքին տայ 324,000 ռուբլի, որպիսի գումար պարտ են մնացել զինւորական հաստատութիւնները ջրի համար։

◆ Կովկասի քաղաքների միութիւնը դիմել է իրաւաբանների համախորհրդին, խնդրելով համախորհրդին կից իրաւաբանական օգնութիւն կազմակերպել պատերազմից վնասվածներին։

◆ Քաղաքային խորհրդականուհու, երդ. հաւատ. Ամիրխանեան մեկնում է Պետրօգրադ՝ քաղաքի կողմից էլեկտրաքարշը գնելու գործի առիթով։

◆ Այսօրվանից արձակվելու են քաղաքի ծխական-եկեղեցական բոլոր դպրոցների աշակերտութիւնները։ Քննութիւններն արդէն վերջացած են։

◆ Ամսիս 30-ին, Համբարձման տօնին, ցերեկը, Ուսուցչական Միութիւնը Կարապետեանի այգում աշակերտութեան համար կազմակերպում է մանկական ներկայացում՝ «Աղամ և Եւաս» երաժշտական բաժնով։

◆ Ինչպէս լսում ենք, Քամոյեան եկեղեցու հոգաբարձութիւնը որոշել է եկեղեցու հաշւով պահվող դպրոցի ուսուցիչներին ապրուստի թանգութեան պատճառով նպաստ տալ ամսավճարի չափ։

◆ Վերջին օրերս Թիֆլիսում խիստ ցրտեր և սուր քամիներ են լինում, որ հետեւանք է սարերում եկած ձեան։

◆ Պօստա-հեռագրատան գլխաւոր վարչութեան կարգադրութեամբ պատրաստված են պօստային առանձին բացիկներ, որոնք յատկապէս նրա համար են, որ Ռուսաստանում գտնված օտարերկրացի գերիները և ռուս, հայ, վրացի հասարակութիւնները նամակներ գրեն արտասահման, առաջիններըբ՝ իրանց հայրենիք, երկրորդները՝ գերի ընկած իրանց որդիներին, եղբայրներին և ծանօթներին։ Ուղարկողների օգտի համար, որ ցենզօրը շուտ բաց թողնի նամակը գերի ընկածներին, յանձնարարվում են առաւելապէս այս յատուկ բացիկները, որոնք ծախվում են բոլոր պօստային և պօստա-հեռագրատնային հաստատութիւններում երկուսը 1 կոպէկ։ Այդ բացիկները կարելի է գրել մինչև նոր առանձին կարգադրութիւնը՝ ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով։

◆ Թիֆլիսում մօլօկաններից մի խումբ հիմնում է սպառողութեան ընկերութիւն «Потребитель» անունով։ Նահանգապետը արդէն հաստատել է ընկ. կանոնադրութիւնը։ Այս օրերս կընտրվի վարչութիւն և կը բացվի ընկ. գործունէութիւնը։

◆ Նահանգապետի թոյլտուութեամբ՝ գիւղատնտես Ս. Սահակեան հրատարակելու է գիւղատնտեսական շաբաթաթերթ «Գիւղատնտես» անունով։

◆ Թիֆլիսում մեռաւ վրաց երիտասարդ գրող Պետ. Կալանդաձէ, որ եռանդուն մասնակցութիւն ունէր վրաց թերթերում։ Հանգուցեալի մի վէպիկը՝ «Կարմիր գիշեր»՝ ֆրանսերէն թարգմանութեամբ տպվել է Ժորէսի «L'Humanité» օրգանում։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Գահաժառանգ Աբքայաղնի անուան շարժական հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկը Հիւսիսային Կովկասում գնել է 60 ձի լազարէթի տեղափոխութեան համար։ Այս օրերս լազարէթը ճանապարհ է ընկնում Էրզրումի ուղղութեամբ։

◆ Բագւում կազմակերպվում է «Եղբայրական օգնութեան» օր, պատերազմից վնասված թուրքերին օգնելու համար։

◆ Մեծ-Ղարաքիլիսայում բացվել է Թիֆլիսի հայ հոգեւորականների և դպրոցների հոգաբարձուների կոմիտէի հիմնած ապաստարանը, ուր ընդունվելու են փախստական այնպիսի որբեր, որոնք զուրկ են թէ հօրից, թէ մօրից և որոնք լինելու են 6—10 տարեկան։ Խնդիրներ որբերին ընդունելու մասին պէտք է ուղղել կոմիտէի նախագահ Գիւտ աւ. ք. Աղանեանցին։

◆ «Նպաստամատոյց» Ընկ. լիազօր գիւղատնտես Աշոտ Աթանասեան գրել է մի նամակ, որով յայտնում է, թէ ինքը վերցրել է Ալէքսանդրօպօլում նախօրօք պատւէր տուած խոփերը և ուղեւորվել Էջմիածին, այնտեղ փախստականներին օգնող կոմիտէի նիստին մասնակցելու, որտեղից էլ գնալու է Իգդիր։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Խաղողի գինու վրա ակցիզ նշանակելու հարցը մինիստրների խորհուրդը վճռել է յանձնել արդարադատութեան մինիստրի եզրակացութեան, ըստ որում ցանկալի է համարել մեծացնել պատասխանատւութիւնը կեղծված գինու համար։

◆ Ինչպէս երեւում է, միայն մեզ մօտ Թիֆլիսում չէ ցուրտ ու քամի։ Այսպիսի եղանակ է տիրում գրեթէ ամբողջ Ռուսաստանում։ Այս օրերս նոյն իսկ Մոսկվայում ձիւն է եկել։ Այս երեւոյթը պրոֆ. Ե. Լէյստը բացատրում է նրանով, որ հիւսիս-արեւելեան քամի էր փչում երեք օր շարունակ։ Այդ սառը քամին ճնշել է ջերմութիւնը, որը և իջել է նորմալ աստիճանից։ Պրոֆեսօրի կարծիքով՝ դեռ ես կը լինեն մի քանի ցուրտ օրեր։ Այս տարվայ ջերմութիւնը համեմատած անցեալ տարվայ ապրիլի նոյն թուի ջերմութեան հետ՝ մի փոքր իջել է։ Այս ցրտերի մէջ անսովոր ոչինչ չը կայ, որովհետեւ ապրիլը յայտնի է իր տարօրինակ երեւոյթներով։

◆ Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը ուղարկեց Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութեան հիւսիսային երկաթուղիների երկաւ ընկալագիր՝ Արխանգէլսկից Պետրօգրադ ուղարկված 132 արկղ, (քաշ 533 պ. 25 ֆ.) ընծաներ, որոնք ստացված են Ամերիկայից՝ ռուս մանուկներին բաժանելու համար։

◆ Պետրօգրադից հեռագրում են, որ պրոֆեսօրներ Պերգամենտի, Գրիմմի և Բրաունի հետ ունեցած զրոյցի ժամանակ, առեւտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրը յայտնել է, որ Պետրօգրադի առեւտրական գիտութիւնների ինստիտուտը կարող է բարձր կրթարանի իրաւունք ստանալ միայն այն պայմանով, որ կանոնադրութեան մէջ սահմանափակվի մտցվի հրէական դաւանութեան անձանց համար։

◆ Մենք ստացանք «Հայ փախստականները» վերնագրով ռուսերէն մի կոչ, որ հրատարակել է Տօմսկի տեխնոլօգիական հայ ուսանողութեան միութիւնը, որը ապրիլի 4-ին Տօմսկ քաղաքում տուփային հանգանակութիւն է կազմակերպել յօգուտ հայ փախստականների։

ՀԻՒԾՎԱԾՈՒԹԻՒՆՆ

ու նիհարութիւնը, եթէ առաջացած է թոքախտից, սիֆիլիսից եւ կամ այլ քրօնիկական հիւանդութիւններից, նեվրաստենիան եւ ջղային հիւանդութիւնները, սեռական թուլութիւնը, սրտի հիւանդացումները, զառամութիւնը մեծ աջողութեամբ բժշկում է Սպերմին-Պելը, որի մասին վկայում են աշխարհիս ամենայայտնի բժիշկների բազմաթիւ դիտողութիւնները գրականութեան մէջ։

Սպերմին-Պելը միակ իսկական, բազմակողմանի փորձված Սպերմինն է. այդ պատճառով էլ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել **„ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԵԼԻ“** անուան վրա և չը գնել կեղծվածները, հեղուկներ և սերմային գեղձերից պատրաստված մահլամներ, որպէս անպէտք նմանողութիւններ, որոնք թէ յատկութեամբ և թէ ներգործութեամբ Սպերմին-Պելի հետ ոչ մի առնչութիւն չունեն և յաճախ պարունակում են առողջութեան համար վնասակար տարրեր։

Ցանկացողներին ուղարկվում է ձրիաբար «Цѣлебное дѣйствіе Спермина» գիրքը. ամբողջ օրգանօթէրապիայով հետաքրքրվողներին ուղարկվում է՝ 4 հատ 7-կոպէկանոց նամականիշ ստանալուց յետոյ՝ նոր լոյս տեսած «Цѣлительныя силы организма» գիրքը։

Սպերմին-Պելին կայ ամենուրեք։

Профессоръ Д-ръ ПЕЛЬ и С-вья Петроградъ
Մատակարար Նորին Կայսերական Մեծ. Դրան

№ 4 0—1

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դրամա

Կիրակի, ապրիլի 26-ին, մենք առիթ ունեցանք առաջինանգամ տեսնելու Օնէյի «Հանքագործարանատէր» պիէսը։ Հարկաւոր ենք համարում ծանօթացնել մեր ընթերցողներին այդ վերին աստիճանի հետաքրքրական և դրամատիկական պիէսի հետ։

Արիստոկրատիական ծագումի, մարկիզ Բլոնիէի աղջիկ Կլարան փոխադարձաբար սիրահարված է դուքս դէ Բլինիի հետ և համարվում է վերջինի հարսնացուն։ Բեմում ներկայացվում է այն ժամանակաշրջանը, երբ մարկիզ դէ Բլոնիէի ընտանիքը ինչ-որ մի պրօցէսում կորցնում է իր ամբողջ կարողութիւնը, բայց այդ դժբաղդութիւնը ծածկում են օրիորդ Կլարայից, որը շարունակում է իրան հարուստ և անկախ համարել։ Դուքսի նիւթական միջոցները ևս սպառված են։ Նա իր նեղ դրութիւնից ելք գտնելու համար վճռում է ամուսնանալ մի օտար ծագումի և կասկածելի միջոցներով վիթխարի հարստութիւն դիզած պ. Մուլինէի աղջկայ հետ։

Կլարան իմանալով դուքսի սառը դաւաճանութեան մասին, այդ սոսկալի հարւածի տպաւորութեան տակ, վիրաւորված ինքնասիրութեան և վրէժի թելադրութեամբ յայտնում է դուքսին, որ ինքն ևս ամուսնանում է հանքագործարանատէր Ֆիլիպ Դերբլէի հետ։ Դերբլէն հասարակ ծագումի, բայց վերին աստիճանի ազնիւ, աշխատասէր և մեծ, ուժեղ կամքի տէր մարդ է. նա խելագարի պէս սիրում է Կլարային, բայց Կլարան նրան չէ ճանաչում, կատարելապէս անտարբեր է դէպի նա, և եթէ համաձայնվում է նրա կինը դառնալ, այդ՝ միմիայն դուքսից վրէժ առնելու նպատակով։ Կլարան և Դերբլէն ամուսնանում են. զսակից յետոյ Դերբլէն առաջին անգամ ուզում է համբուրել կնոջը, սակայն Կլարան զզուանքով ետ է հրում նրան. նա շարունակում է սիրել դուքսին։ Դերբլէն խորապէս վիրաւորված սիրոյ և ինքնասիրութեան ամենաբարձր զգացմունքներում՝ տառապում, յուսահատվում է. նա յանդիմանում է Կլարային, որ սա սիրելով ուրիշի՝ կապել է իր կեանքը իր հետ. բայց լինելով ազնիւ և ուժեղ կամքի տէր՝ Դերբլէն տիրապետում է իրան։ Նա յայտնում է կնոջը, որ այսուհետեւ նրանք օտար են միմեանց համար. նրանք կապրեն մի յարկի տակ, բայց կատարելապէս անջատ. որ այսուհետեւ նա մեռած է իր համար. նա կը տայ նրան կեանքի բոլոր յարմարութիւնները, բայց բռնաբարել նրա զգացմունքները չէ կամենում և երբէք չի աղերսի սէր նրանից։ Այսպէս, մի յարկի տակ, բայց բոլորովին անջատ, ապրում են Դերբլէն ու իր կին Կլարան։ Դերբլէն շարունակում է սիրել, բայց նրա վիրաւորված ինքնասիրութիւնը թոյլ չէ տալիս արտայայտելու իր սէրը. նա կատարելապէս անտարբեր է ձեւանում։ Մինչ այդ, դուքսը ամուսնանում է վիթխարի հարստութեան տէր Մուլինէի աղջկայ հետ։ Դուքսը և Դերբլէն հարեւաններ են. լինում են միմեանց մօտ։ Դուքսը փորձում է նորից մօտենալ Կլարային, բայց վերջինը զայրոյթով մերժում է որեւէ մերձեցում։

Կլարան օրէ-ցօր աւելի և աւելի ճանաչելով իր ամուսնուն՝ սկսում է սիրել նրան։ Դիպուածով նա իմանում է, որ նա դեռ օրիորդ ժամանակ կորցրած է լինում իր ամբողջ հարստութիւնը և որ Դերբլէն իմանալով այդ ամուսնացել է նրա հետ որպէս աղքատ աղջկայ հետ։ Այդ բանը աւելի ևս բարձրացնում է նրա աչքում իր ամուսնու արժանիքները. բայց Դերբլէն սառը և անտարբեր է. նա նոյնիսկ առանձին սիրալիր ուշադրութեան է արժանացնում դուքսի կնոջը։ Կլարան խանդոտվում է. պահանջում է, որ դուքսը կնոջ հետ թողնեն իրանց տունը, որ այլ ևս չը համարձակվեն գալ նրանց մօտ։

Դուքսը վիրաւորված՝ բաւարարութիւն է պահանջում Դերբլէից. Դերբլէն ասում է, որ նա պատրաստ է բաւարարութիւն տալ իր կնոջ ամեն մի խօսքի համար։ Դուքսը մենամարտի է կանչում Դերբլէին. վերջինը համաձայնվում է։

Նշանակվում է մենամարտութեան օրը։ Կլարան տանջվում, տառապում է. նա արդէն բուռն կերպով սիրում է ամուսնուն. նա վախենում է, որ նրա կեանքին վտանգ սպառնայ, բայց միևնոյն ժամանակ նա չէ վստահանում մտնել ամուսնու սենեակը, չէ համարձակվում իր սէրը արտայայտել նրան։ Այդ ժամանակ Դերբլէն իր առանձնասենեակում պատրաստվում է մենամարտութեան։ Նա իր ամբողջ կարողութիւնը կտակում, բաժանում է երկու մասի՝ կնոջը և քրոջը, որին նա քնքոյշ կերպով սիրում է։ Նա կանչում է իր բարեկամին, պատուիրում է նրան իր կտակը և խնդրում, որ եթէ նա սպանվի մենամարտում, յայտնել կնոջը, որ նա ջերմ կերպով սիրել է նրան մինչև վերջին րոպէն։

Հասնում է մենամարտի ժամը։ Կլարան թոյլտուութիւն է խնդրում մտնել ամուսնու սենեակը. նա ներս է վազում, աղաչում է ամուսնուն չը գնալ մենամարտի. ներողութիւն է խնդրում ամուսնուց այն վիրաւորանքի համար, որ հասցրել է նրան պսակի առաջին գիշերը. ասում է, որ այժմ սիրում է նրան։

Բայց Դերբլէն անընկճելի է. նա զսպելով իրան՝ սառը կերպով յայտարարում է կնոջը, որ պարտքը և պատուասիրութիւնը պահանջում են գնալ մենամարտի և նա կը գնայ։

Կլարան վճռում է իր կեանքի գնով ազատել ամուսնու կեանքը։ Նա շտապում է մենամարտի տեղը, և երբ երկու հակառակորդները պէտք է պարպէին իրանց ատրճանակները միմեանց դէմ, Կլարան յանկարծ գցում է իրան նրանց միջեւ։ Կարծելով թէ կինը վիրաւորված է, Դերբլէն շտապում է կնոջը օգնութեան, այլ ևս չէ կարողանում զսպել իրան, ասում է, որ նա սիրում, պաշտում է Կլարային։

Դերբլէի դժուարին դերը աջողութեամբ կատարեց պ. Բարատովը։ Տպաւորիչ էր նա այն րոպէներում, երբ նրա մէջ կռւում էին պատուասիրութեան զգացմունքները։ Աջողվում էին նրան տառապանքի րոպէները։

Տ. Ժիխարեվան—Կլարայի դերում—լաւ էր ինչպէս միշտ։ Առանձնապէս արտայայտիչ էր նրա կերպարանքը երկու մոմենտներում, երբ նա վիրաւորված ինքնասիրութեան և վրէժի զգացմունքով յայտնում էր դուքսին, որ ամուսնանում է Դերբլէի հետ և այն վերջին րոպէն, երբ իր ամուսնու բերանից նորից լսեց «սիրում եմ քեզ» բառը։

Ինչ վերաբերում է նրա տառապանքներին, պէտք է նորից ասել, որ, չը նայած որ տ. Ժիխարեվան խաղում է մեծ վարպետութեամբ, նրա տառապանքները, նրա վերապրումները չեն համակում, տպաւորութիւն չեն գործում։

Շատ լաւ, շատ բնական էր՝ ինչպէս և միշտ՝ պ. Բօրիսօվը հարուստ, բայց գռեհիկ Մուլինէի դերում։ Շատ բնական, իր դերին համապատասխան էր և տ. Լէօնտօվիչ Մուլինէի աղջկայ—իսկ յետոյ դուքսի կնոջ—դերում։ Գոհացուցիչ էր ամբողջ անսամբլը։ Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր։ Դերակատարները վարձատրվում էին բուռն ծափահարութիւններով։ Ս. Դ.-Բ.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3	դէպի Բաթում	1 ժ. 45 ր.	ցերեկ.
№ 4	» Բագու	7 ժ. 3 ր.	երեկ.
№ 6	(արագ) »	12 ժ. 8 ր.	ցերեկ.
№ 9	» Բաթում	8 ժ. 53 ր.	երեկ.
	» Ջուլֆա	10 ժ. 23 ր.	երեկ.
	» Բօրժօմ	3 ժ. 20 ր.	ցերեկ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3	Բագուից —	12 ժ. 54 ր.	ցերեկ.
№ 4	Բաթումից —	5 ժ. 55 ր.	երեկ.
№ 5	Բագուից (արագ)	7 ժ. 41 ր.	երեկ.
№ 10	Բաթումից —	9 ժ. 51 ր.	առաւ.
	Ջուլֆայից —	6 ժ. 53 ր.	առաւ.
	Բօրժօմից —	7 ժ. 25 ր.	առաւ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ՌՕՇԻՕՑՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—9½—2 ժ. ներքին, ջղային երեխայոց հիւանդութ. և ծախկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի քթի հիւանդութ.։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երեխ. հինգշ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-Բ.ԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ—12-1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—71

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Սակաւաթիւ օրինակներ հետեւեալ հրատարակութիւններից

1) ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ, Գր. Արծրունու, գ. 20 կ.
2) ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ, др. Гр. Арцруни, переводъ А. Аракелянца. . . . գ. 25 կ.
5) ВОСТОЧНЫЙ ВОПРОСЪ, др. Гр. Арцруни . . . գ. 05 կ.
6) ЭКОНОМИЧЕСКІЯ ПЕРСПЕКТИВЫ ВОСТОЧНОЙ АНАТОЛІЙ, Ал. Калантаръ . . գ. 25 կ.
7) ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ, Գ. Տէր-Ռուբինեանի, . . . գ. 20 կ.
8) ՀԱՅԿ. ԽՆԴԻՐՆ ԵՒ ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐ. ՀԱՅՈՑ, Ար. Սաբուխեանի . . . գ. 2 ր. 50 կ.
9) ՀԱՅՔ Ի Կ. ՊՕԼԻՍ 20-Դ ԴԱՐՈՒ ՍԿԻԶԲԸ, Արծրունու, . գ. 25 կ.

Վերոյիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում։

(7) 0—4

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ հրատարակութեամբ

Ցուցակ Հայերէն Ձեռագրաց Վասպուրականի

կազմեց **Ե. ԼԱԼԱՅԵԱՆ**

Ա. պրակ

Ամբողջ գործը ներփակելու է 2000 ձեռագիրների նկարագրութիւն, բաղկանալու է առնուազն 1500 մեծադիր երեսներից կամ 3000 սիւնակներից, զարդարված ձեռագիրների, մանրանկարների և տառերի գունաւոր ու միագոյն օրինակներով և կազմերի նկարներով։

Հրատարակվելու է պրակ առ պրակ և առանձին պրակներով չէ վաճառվելու։

Այս, առաջին պրակը բաղկացած է 530 երեսից կամ 1060 սիւնակից, պարունակում է 480 ուրբ գրոց վերաբերող ձեռագիրների նկարագրութիւն։

Ամբողջ գործի բաժանորդագինն է ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳ ռուբլի (25 ր.)։

Դիմել՝ Въ Армянское Этнографическое О-во. Тифлисъ. (Ե. 2.) 230. 10—6

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лоирсъ-Меликовская улица, домъ казенный.